

Vänersborgs kommun

Omvärldsanalys 2023-2025

Innehållsförteckning

INLEDNING	3
SYFTE	3
METOD OCH ARBETSSÄTT	3
GLOBALA DRIVKRAFTER	4
GLOBALISERINGEN	4
DEMOGRAFI	4
KLIMAT OCH MILJÖ	5
TEKNIKUTVECKLING	5
VÄRDERINGSFÖRÄNDRINGAR	6
BEFOLKNINGSPROGNOS 2021–2030	7
PROGNOS FÖR FRAMTIDEN	7
UTVECKLING AV UNGA I SKOLÅLDER	8
UTVECKLING AV ÄLDRE	8
NATIONELLA OCH INTERNATIONELLA SAMVERKANSPROJEKT	9
AGENDA 2030	9
KOMMUNENS KVALITET I KORTHET (KKIK)	9
OMVÄRLDSANALYS	10
EKONOMISKA FÖRUTSÄTTNINGAR	10
ARBETSMARKNAD	13
PERSONAL- OCH KOMPETENSFÖRSÖRJNING	15
KLIMAT OCH MILJÖ	16
FOLKHÄLSA	18
SAMHÄLLSBYGGNADSPROCESSEN	20
KULTUR OCH FRITID	26
UTBILDNING	30
BILAGOR/NYCKELTAL	38
AGENDA 2030	38
KOMMUNENS KVALITET I KORTHET (KKIK)	42
RESURSJÄMFÖRELSE MED ANDRA KOMMUNER	44
FINANSIELL PROFIL	45
ARBETSMARKNAD	46
KLIMAT OCH MILJÖ	47
SAMHÄLLSBYGGNADSPROCESSEN	48
KULTUR & FRITID	49
UTBILDNING	50
SOCIAL SERVICE	52
KÄLLFÖRTECKNING	54

Inledning

Vänersborgs kommun tar årligen fram en omvärldsanalys som ett planeringsunderlag för förvaltningar och förtroendevalda. Den ligger till grund för strategiska beslut och ger gemensamma planeringsförutsättningar. Den utgör ett underlag för budgetberedningens arbete med mål- och resursplan.

Syfte

Omvärldsanalys handlar om att försöka förbereda sig inför framtiden. I omvärldsanalysen försöker man lyfta blicken och se utanför den egna organisationen och det egna närområdet. Omvärldsanalysen ska därför omfatta företeelser och förändringar som organisationen i regel har svårt att påverka, och som den därför helt enkelt måste förhålla sig till. Omvärldsanalysen syftar till att identifiera drivkrafter som kan vara av stor vikt för Vänersborgs kommun, dels som geografisk plats och organisation och dels som påverkar möjligheterna att nå kommunens vision och övergripande mål. I förlängningen ska den även säga något om vilka följder dessa drivkrafter kan få för kommunen. Omvärldsanalysen är ett första avstamp till arbetet med kommunens mål- och resursplan. Analysen syftar till att ta fram en bild över de möjligheter och utmaningar som kommunen möter i framtiden och

det är i ljuset av denna bild som de prioriteringar som sker i mål och budgetprocessen ska ses.

Metod och arbetssätt

Omvärldsanalysarbetet har utgått ifrån kommundirektörens uppdragsbeskrivning där en arbetsgrupp har tillsatts med en representant från respektive förvaltning. Förvaltningarnas ledningsgrupper har haft möjligheter att bidra med material till analysen. Personal från kommunstyrelseförvaltningen har processlett arbetet och även bistått med material kring befolkningsprognos och ekonomiska förutsättningar inför kommande budgetperiod 2023-2025. Slutgiltig analys fastställs av Kommundirektörens ledningsgrupp. Resultatet presenteras för kommunstyrelsen när arbetet med kommunens mål och budget inleds.

Arbetsgruppen:

Anna-Helena Wiechel, kultur- och fritidsförvaltningen, Anne Elfving, socialförvaltningen, Eva Grindén Nolblad, socialförvaltningen, Ewa Lundqvist, kommunstyrelseförvaltningen, Frida Svensson, miljö- och byggnadsförvaltningen, Hans-Joachim Ackermann, barn- och utbildningsförvaltningen, Karin Bore, barn- och utbildningsförvaltningen, Lars Rudström, kommunstyrelseförvaltningen, Linéa Stenbock, kommunstyrelseförvaltningen, Sara Eriksson, samhällsbyggnadsförvaltningen.

Globala drivkrafter

Globala drivkrafter är övergripande drivkrafter som påverkar Vänersborgs kommun både direkt och indirekt. De globala trenderna utgör drivkraften för utveckling av de kommunala trenderna. En omvärldskarta beskriver vår analys utifrån tre världar. Invärlden är Vänersborg kommuns egen organisation. Närvärlden är plattformen vi agerar och verkar på. Det kan vara andra offentliga verksamheter, regionen, medborgare eller näringslivet. Närvärldens förändringar påverkar i hög grad invärldens förutsättningar. Omvärlden är de övergripande större globala trenderna som driver på utvecklingen på regional och lokal nivå och som vi inte kan påverka utan måste förhålla oss till. Följande globala trender lyfts fram i Vänersborgs kommuns trend- och omvärldsanalys 2021: Globalisering, demografiska förändringar, klimat och miljö, teknikutveckling och värderingsförändringar. Nedan återges en sammanfattande beskrivning av de globala trenderna och ett urval av dess betydelse för Vänersborgs kommun. De globala trenderna är drivande i den utveckling som de kommunala trenderna tar.

Globaliseringen

När världen allt mer knyts samman i ömsesidiga beroendeförhållanden kan globalisering beskrivas utifrån två sidor. Globaliseringen innebär att stater och samhällen sammankopplas där relationerna bygger på öppenhet, information, teknologi samt frihet för handel. Å ena sidan har frihandel och spridningen av kunskap och teknik resulterat i ökad global ekonomisk tillväxt och minskad fattigdom. Men å andra sidan har makt förflyttats från nationer till marknader, vilket kan öka inkomstklyftor. Globalisering kan även ge ökad nationalism och politisk populism, samt en negativ inverkan på miljön. Den senare frågan blir allt viktigare att snabbt hitta globala lösningar på.

Globaliseringen möjliggör för företag och näringsliv att i större utsträckning verka på en internationell arena. Branscher som metallurgi,

jordbruk och verkstadsindustri är stora i Vänersborg. Vi vet också att det i en globaliserad värld är betydligt lättare att lägga ned verksamheter då företag har ägare i andra länder. Med en ökad befolkning och större arbetsmarknad tillkommer utmaningar med att integrera nytillkomna människor till arbetsmarknaden.

Globaliseringen innebär att Vänersborg kopplas närmare omvärlden och världen kommer närmare Vänersborg. Våra invånare efterfrågar annan service än tidigare. Det lokala näringslivet ges nya möjligheter till export- och affärsmöjligheter, samtidigt som konkurrensen ökar.

Ett hot mot globalisering och fortsatt tillväxt är den nationalism och politisk populism som har ökat de senaste åren, samtidigt som politiska relationer mellan stormakter förändras.

Pandemin med coronaviruset visar med all tydlighet effekten av en ökad globalisering. I januari 2020 redovisades för första gången att ett nytt virus dykt upp i Kina och endast en månad senare hade vi flera fall i vårt land och även i vår kommun.

Globaliseringens påverkan på Vänersborgs kommun:

- Många händelser som sker i omvärlden påverkar oss i hög grad. Dessa är oftast svåra att förutse för att hinna agera proaktivt t.ex. pandemin samt flyktingar från drabbade områden både vad gäller krig men även i framtiden från ett förändrat klimat
- Utan påverkansmöjligheter från vår kommun är nu Restad gård en anläggning av två i landet som tar emot flyktingar från andra delar av landet där dessa stängs. Barnen i dessa familjer ska beredas skolgång.

Demografi

Demografiska förändringar påverkar Sveriges ekonomi och arbetsmarknad. I västvärlden har migrationen stått i fokus för styrkemätningar mellan nationalstat och globalisering, mellan

slutenhet och öppenhet. I Vänersborg kommer det att födas fler barn och fler personer kommer leva längre, vilket medför att antalet personer i förvärvsarbetande ålder kommer att försörja fler än idag.

Befolkningens storlek och ålderssammansättning påverkar efterfrågan på välfärdstjänster ex; skola, sjukvård och äldreomsorg. Det föds förhållandevis många barn i Sverige, till skillnad mot många andra EU-länder. Tillsammans med en historiskt snabb befolkningsökning genom stor flyktinginvandring har detta genererat en generellt ung befolkning. Utmaningen för välfärdssystemet är i vilken omfattning och takt som nyanlända kommer i arbete och kan bidra till finansieringen av välfärden.

Lite tyder på att antalet flyktingar i världen kommer minska i närtid. Krig, vattenbrist, samt korruperade och illa fungerande statsbildningar kommer sannolikt fortsätta att driva folk på flykt. Vi vet att det idag bor miljontals människor i flyktingläger runt om i världen.

Exempel på demografiska förändringars betydelse för Vänersborgs kommun:

- Allt fler kommer att leva allt längre, vilket i framtiden kommer att öka kraven på välfärdsservicen.
- Krav i form av innovationer, utveckling av kommunikationsvägar och förändrat digitalt arbetssätt.
- Att skapa en bostadsförsörjning för alla kommer att ha stor betydelse för att möta den demografiska förändringen framöver.
- Hur vi skapar boenden för livets alla stadier?

Klimat och miljö

Klimatförändringar medför en ökning av katastrofer och kriser och kommer tvinga människor på flykt som ett resultat av översvämningar, torka, stormar, utslagna ekosystem, nya sjukdomar samt konflikter om mat- och vattenresurser. För att möta dessa utmaningar fordras en snabb omställning med tydliga politiska beslut och målsättningar där vi måste

samarbeta globalt. Bland annat innebär det enorma utsläppsminskningar och ett samhällsskifte där de planetära gränserna utgör ramen för vårt livsrum. Det innebär bland annat att människans klimatpåverkan drastiskt måste minska och att vi återskapar fungerande ekosystem där naturen hinner regenerera uttagna resurser på ett sätt som inte kompromissar med ekosystemens bärkraft. Länder, företag och individer behöver förändra nuvarande beteenden och vanor kring transporter, konsumtion, matvanor och återvinning. Både beteendeförändring och teknikutveckling kommer spela en stor roll både för att begränsa och hantera effekterna av klimatförändringarna.

Det övergripande målet för den svenska miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Digitalisering ses som ett viktigt verktyg för att bland annat minska fossilberoende transporter, effektivisera resursutnyttjande, minska energianvändning och utveckla nya välfärdstjänster. Rätt utnyttjat kan ny teknik spara både tid, pengar, resurser och accelerera omställningen mot ett hållbart och klimatsmart samhälle.

Klimatförändringarnas betydelse för Vänersborgs kommun:

- Hoten från klimat- och miljöförändringar innebär att allt fler organisationer och medborgare ställer om till en mer hållbar livsstil. Samtidigt ökar kraven på kommunen att ta en mer ledande roll i omställningsarbetet.
- För kommunen innefattar detta bl.a. att skydda ekosystemtjänster, rusta verksamheter för att hantera klimat- och miljöförändringar, samt att stödja kommuninvånarna i beteendeförändring som gynnar ekologisk hållbarhet.

Teknikutveckling

Den allt snabbare teknikutvecklingen leder till omvälvande förändringar i samhället. Såväl arbetsmarknaden som välfärdstjänster kommer att påverkas på en rad olika sätt. Den tekniska

utvecklingen kan skapa möjligheter att lyfta folk ur fattigdom och öka välbefindandet runt om i världen. Men, utvecklingen kan även ändra styrkeförhållanden mellan olika länder, branscher och företag. De individer och platser som inte följer med i utvecklingen kan drabbas hårt och hamna på efterkälken.

Mycket av teknikutvecklingen handlar om digitalisering. Digitaliseringen effektiviserar hela arbetsprocesser, t.ex. inom kommunens planeringsarbete, allt från planeringen, projekteringen och till byggandet. Syftet är att kunna dela med sig av material på ett lätt och användarvänligt sätt, så att fler får tillgång till det material man behöver, vilket även minimerar dubbelarbete. Digitaliseringen bidrar även till att man kan utveckla nya kanaler för information- och kommunikation. För att nå alla målgrupper är det dock viktigt att erbjuda olika sorters kanaler. Invånare kan via Vänersborgs hemsida och sociala media få tillgång till information på ett snabbt och smidigt sätt.

Teknikutvecklingens betydelse för Vänersborgs kommun:

- Förändringar på arbetsmarknaden och inom utbildningssektorn är ingen ny företeelse. Omställningstakten spås däremot att öka.
- Teknikkompetens är inte längre en spetskompetens utan ses som grundkunskap inom allt fler yrken. Matchning och kompetensutveckling genom livet är viktig för att uppnå Vänersborgs kommuns mål att vara en attraktiv arbetsgivare.
- En växande användning av digitala lösningar gör att invånarna i allt högre grad förväntar sig enkla, omedelbara och situationanpassade lösningar.

Värderingsförändringar

Människors värderingar påverkas av förändringar i omvärlden, vilket i sin tur påverkar den lokala kulturen och utvecklingen. Våra värderingar påverkas av människor och åsikter som

är långt ifrån våra egna geografiska och kulturella gränser. Värderingar styr hur samhällsklimatet ser ut, hur tilliten är mellan människor och till institutioner, toleransen till olikheter, samt inställning till kreativitet och entreprenörskap. Globalisering, ny kommunikationsteknik och tillgång till kunskap sprider idéer, trender och information snabbare.

Människors värderingar och sociala kapital har stor inverkan på ett lands förmåga att bygga upp fungerande institutioner. Samhällen som präglas av att människor känner tillit till varandra och är toleranta mot olikheter uppmuntrar till kreativitet och entreprenörskap. En människas grundläggande värderingar tenderar att uppstå tidigt i livet och förändras vanligen inte mycket under livets gång. Den gemensamma informationen har minskat och ersatts med skraddarsydd digitala filter som anpassas utifrån vilka vi är och i vilka sammanhang vi ingår.

Globalisering kombinerat med nya kommunikationstekniker innebär ökade möjligheter att sprida idéer, trender och kunskap till allt fler. Samtidigt ökar även möjligheten att sprida desinformation.

Värderingsförändringars betydelse för Vänersborgs kommun:

- Människors värderingar påverkas av förändringar i omvärlden, vilket i sin tur påverkar kultur och utveckling i olika samhällen. Värderingar är starkt kopplade till uppväxtmiljö. Segregation är en utmaning i Vänersborgs kommun om vi vill skapa tillit och trygga uppväxtmiljöer.
- Att skapa forum för kommunikation och delaktighet kan vara viktigare än någonsin. Vänersborgs kommuns attraktivitet och framtida varumärke är starkt beroende av hur vi lyckas kommunicera med alla medborgare, individanpassat där det behövs och riktar insatser för att bryta utsatthet.

Befolkningsprognos 2021–2030

Befolkningsprognosen som presenteras nedan är framtagen i maj 2021. Den bygger på underlag från Statistiska Centralbyrån (SCB).

T.ex. när får kvinnor i vår kommun i genomsnitt sitt första barn, hur många bor i genomsnitt i varje hushåll, födslootal m.m. Kommunen är indelad i statistiska delområden med olika data på varje område, bostadstyp, villor, hyresrätter m.m. Vidare läggs förväntad bostadsproduktion in i underlaget. Det mesta underlaget utgörs således av data från SCB men kompletteras med kommunens antagande om bostadsproduktion.

Under 2020 har befolkningstillväxten dämpats jämfört med tidigare år. Mellan 2019 till 2020 ökade befolkningen totalt med 33 personer.

Vid halvårsskiftet 2021 har vår befolkning ökat med 45 personer. Vi har ett födelseöverskott på 20 personer vid halvårsskiftet 2021. Under de senaste åren har kommunen haft en befolkningsökning. Denna har varierat men gått stadigt uppåt.

Tillskottet till bostadsmarknaden ökar genom ytterligare nya bostäder vid Quality, Holmängen, Öxnered/Skaven och centrala Vänersborg, östra Mariedal samt Restad gård.

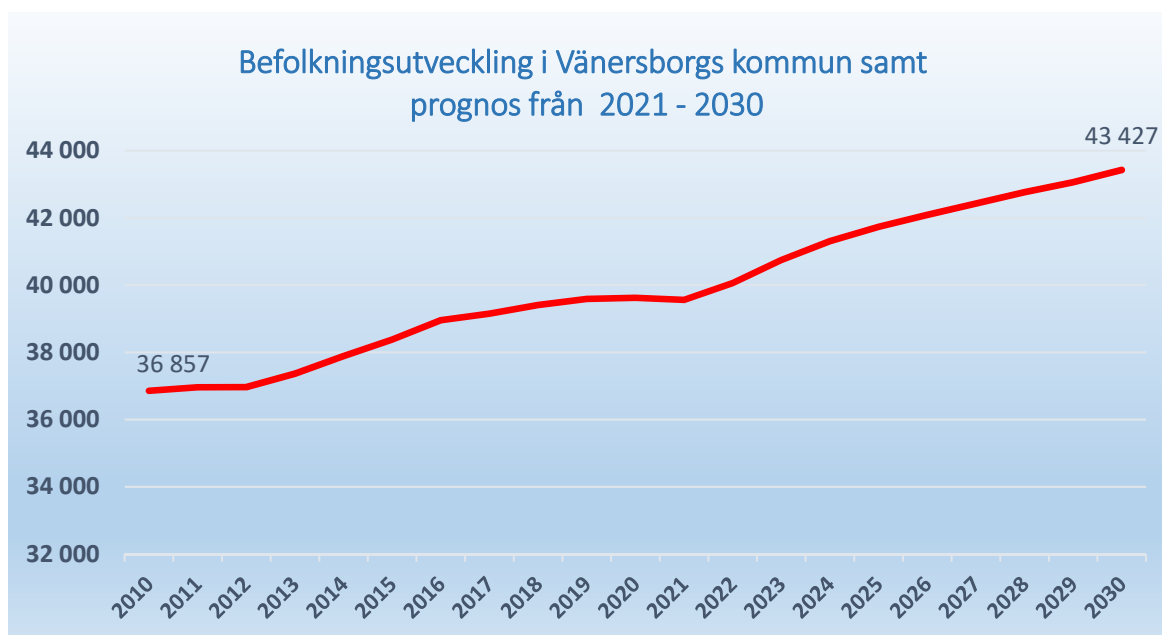
När det gäller småhustomter har utbudet ökat kraftigt under 2021. På Östra Mariedal, Öxnered/Skaven samt på Restad gård erbjuds nu tomter för småhusbebyggelse.

Prognos för framtiden

Den nya befolkningsprognosen bygger på ett antal parametrar som beskrivits ovan och där ett är att bostadsbyggande kan genomföras enligt vårt Bostadsförsörjningsprogram.

Prognosen är indelad i två delar, en totalprognos samt en delområdesprognos framtagen till och med år 2030. Prognosen visar en ökning av befolkningen med cirka 3 800 invånare fram till år 2030. Prognosen grundar sig bland annat på att bostadsbyggandet i Vänersborg fortsätter enligt våra planer.

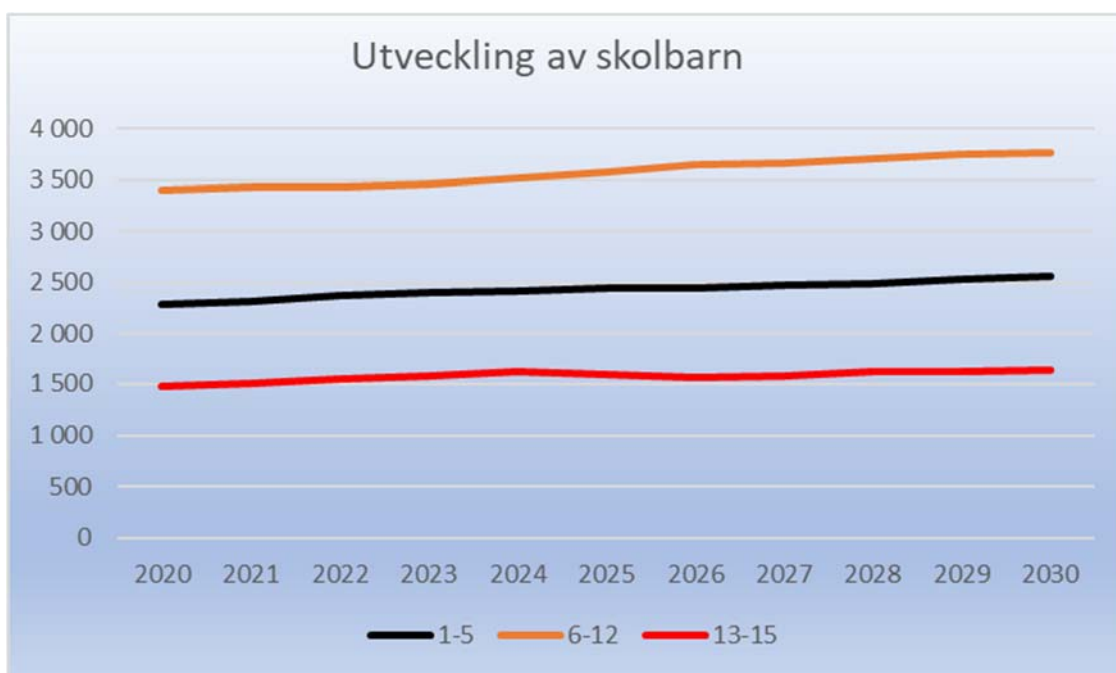
Enligt bedömare (chefsanalytiker Nordea, Aftonbladet 6/9 2021) förväntas fler äldre att sälja sina villor de kommande åren samt gör bedömningen att en viss dämpning av bostadspriserna sker. Av erfarenhet vet vi att rörelser på bostadsmarknaden skapar flyttkedjor som kan vara positiva för kommunen.

Utveckling av unga i skolålder

Ökningen av antalet skolelever för nedanstående ålderskategorier ligger på ca 10 procent under prognosperioden. I numerära tal ökar den yngsta gruppen med ca 250 barn, i mellanstadieåldern med ca 340 ungdomar och bland högstadieläverna är ökningen ca 130 elever. Det finns skillnader i var ökningarna

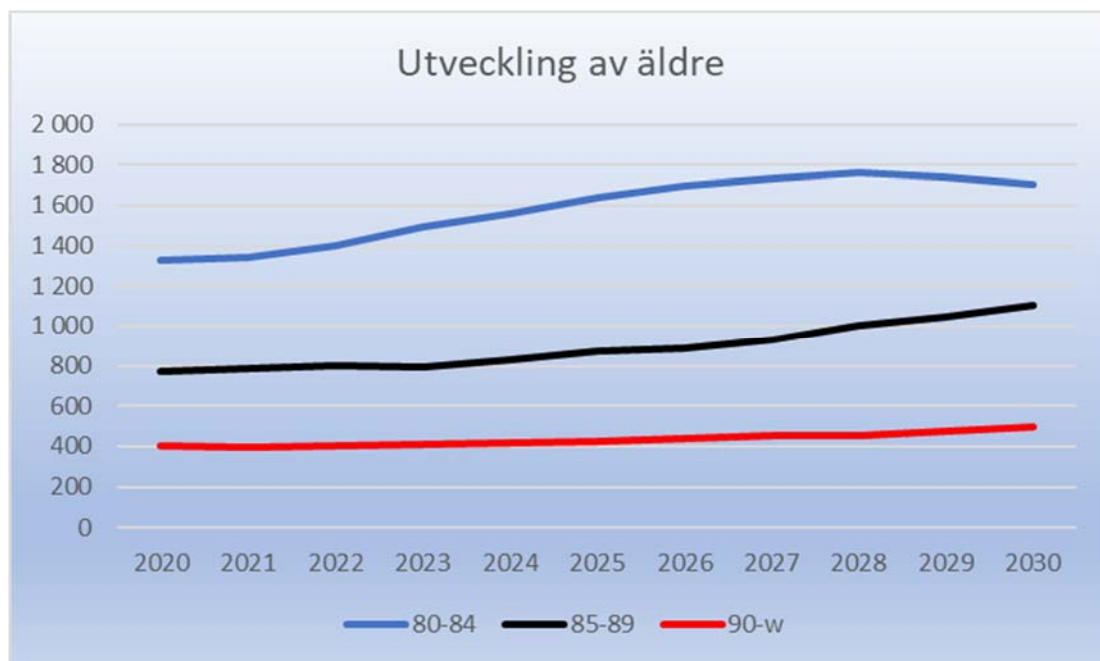
sker i vår kommun. Den största ökningen sker i centrum. I de yngre grupperna 1-5 år och 6-12 år ligger ökningarna på ca 30 procent. Det är också i centrum som det byggs flest bostäder de kommande åren, både hyres- och bostadsrätter.

Utveckling av äldre

Att vi blir fler äldre är den största förändringen vad gäller demografin, inte bara i vår kommun utan det är samma förhållande i hela landet. Vi blir allt färre som ska försörja allt fler äldre. Detta är en av välfärdens största utmaningar de kommande åren. Den största ökningen sker i gruppen 85–89, år där ökningen

procentuellt är ca 40% och i antal 320 personer fler i denna grupp. Den nedgång som sker mot slutet av prognosperioden är en tillfällig nedgång då många 40-talister avlidit och näst grupp är 50-talister där antalet i denna grupp är lågt i förhållande till andra grupper. Femtio-talisterna är få medan däremot gruppen 60-talister består av stora årskullar

Nationella och internationella samverkansprojekt

Agenda 2030

Vänersborgs kommun är en av de 146 kommuner och regioner som har antagits i projektet Glokala Sverige, ett utbildnings- och kommunikationsprojekt som drivs av Svenska FN-förbundet och Sveriges kommuner och regionen (SKR), med stöd av Sida. För Vänersborgs del innebär deltagandet dels ett tillträde till ett värdefullt nätverk av övriga kommuner och regioner som arbetar med agenda 2030 och de globala målen, dels att Agenda 2030 ska vara utgångspunkt i kommunens styrning

och vägledande i planerings- och utvecklingsarbetet. Kommunens prestationer inom de globala målen följs upp via Kolada och visas i bilaga.

Kommunens Kvalitet i Korthet (KKiK)

KKiK är ett nationellt projekt som omfattar cirka 160 kommuner, däribland Vänersborg. Syftet med projektet är att stärka de förtroendevalda i styrningen mot resultat, jämföra resultat med andra, föra dialog med medbor-

garna och utveckla verksamheten. De områden som ingår i jämförelsen är Barn och unga, Stöd och omsorg samt Samhälle och miljö. Kommunens prestationer inom KKiK följs upp via Kolada och visas i bilaga.

Omvärldsanalys

Ekonomiska förutsättningar

Här presenteras en lägesrapport om hur ekonomin ser ut i dag, men också en bedömning om hur det kan tänkas se ut de närmaste åren. Information och prognoser hämtas från (SKR) Sveriges Kommuner och Regioner och (KI) Konjunkturinstitutet. I bilagor bifogas dels ett diagram som visar Vänersborgs kommuns kostnader jämfört med andra, dels kommunens finansiella profil som säger om vi har en god eller dålig ekonomi.

Konjunkturutveckling – mild högkonjunktur 2022

Inom några månader efter det att nyheten om att ett nytt coronavirus börjat sprida sig i Kina drabbades den globala ekonomin av en bred och hastig konjunktunedgång. I Sverige var dramatiken som störst det andra kvartalet 2020 då BNP föll med hela 7,8 procent. Delvis på grund av en gynnsam produktionssammansättning kunde svensk industri dock tidigt dra nytta av den globala återhämtningen. Minskad spridning av covid-19 och lättade pandemi-restriktioner både i Sverige och i omvärlden gör att återhämtningen fortsätter.

Enligt KI:s prognoser ebbar lågkonjunkturen ut i början av 2022 och den svenska ekonomin går in i en mild högkonjunktur det andra halvåret 2022. De jämförelsevis omfattande åtgärderna i regeringens budget för 2022 bedöms höja efterfrågan i svensk ekonomi avsevärt. Minskad social distansering innebär att hushållen kraftigt ökar sin konsumtion av kontaktnära tjänster, vilket kommer att gynna arbetsmarknaden. Men arbetslösheten bedöms ändå ligga högre än före krisen i flera år. Men trots att det bara är ett drygt år sedan lågkonjunkturen var som djupast lider många företag redan av brist på insatskomponenter och personal samt möter logistiska problem. Inflationen, som för närvarande är högre än Riksbankens mål, förväntas bli lägre i slutet på nästa år, bland annat som en följd av att elpriserna faller tillbaka.

Tillväxten i [världsekonomin](#) var dämpad det första halvåret 2021, bland annat till följd av omfattande och skärpta restriktioner för att bromsa spridningen av Coronaviruset. Sedan dess har pandemisituationen förbättrats i spåren av en stigande vaccinationsgrad, främst i OECD-länderna. Restriktionerna har minskat och rörligheten har ökat. Den globala tillväxten tar därför fart igen det andra halvåret i år. Tack vare den höga vaccinationsgraden bland många länder som är viktiga för Sveriges utrikeshandel växer svensk exportmarknad i god takt 2021 och 2022. Inflationen har stigit snabbt och är på en hög nivå. Inflationsuppgången är bland annat en följd av leveransproblem och stigande energipriser. Dessa effekter bedöms dock vara tillfälliga och klinga av under prognosperioden 2021-2022.

Osäkerhet i prognosen: Trots den pågående spridningen av den så kallade deltavarianten av covidviruset har den ekonomiska återhämtningen gått snabbt i såväl Sverige som omvärlden. En ökad vaccinationsgrad som möjliggjort lättade restriktioner har bidragit till återhämtningen. Pandemin, och riskerna kopplade till den, är dock inte över ännu. En annan risk för prognosen är att flaskhalsproblematiken, framförallt inom industriproduktionen, förvärras ytterligare.

Utvecklingen åren 2022–2024

SKR bedömer att förutsättningarna för en stark svensk konjunkturuppgång ser fortsatt god ut. BNP-uppgången under det andra halvåret 2021 ska drivas av ett starkt inhemskt efterfrågelyst. En gradvis allt starkare återhämtning för inhemska tjänstesektorer kommer alltmer att gynna arbetsmarknaden. Dock är återhämtningen för sysselsättningen mer utdragen och arbetslösheten förväntas inte vända ner till nivåerna före pandemin under perioden.

Kommunsektorns ekonomi står inför stora utmaningar i det långa perspektivet. Den demografiska utvecklingen börjar få allvarliga konsekvenser. Andelen äldre stiger, samtidigt som andelen yrkesverksamma minskar, i en växande befolkning. Det ger ökad efterfrågan på välfärd, tilltagande personalbrist och större svårigheter att få den ekonomiska ekvationen att gå ihop. På 5–10 års sikt är kommunsektorns ekonomi, med rådande förutsättningar, inte hållbar. Finansdepartementet räknar med att välfärden 2026 står inför ett finansieringsgap på ca 50–80 miljarder kr. Det kommer att krävas en rad insatser, från staten och kommunsektorn, för att skapa långsiktig balans.

Staten tillför kommunerna riktade statsbidrag för att hantera konsekvenser av coronapandemin och för att möta behoven av ökade investeringar i välfärden de närmaste åren. På kort sikt är de riktade statsbidragen nödvändiga. Pandemin fortgår och innebär ökade kostnader och minskade skatteintäkter för kommunerna. Men SKR konstaterar att välfärden behöver långsiktiga, generella statsbidrag i stället för tillfälliga riktade statsbidrag, för kunna planera för de ökande välfärdsbehoven.

I samband med pandemin har stora statsbidrag gjort att kommunsektorn landat på relativt höga resultatnivåer. Men detta är troligen temporärt då statsbidragen minskar från 2022 då staten räknar med minskade effekter av pandemin. Utifrån SKR:s prognos i september 2021 så förväntas skatteunderlaget ha en hög ökningstakt åren 2021–2022 då BNP och antalet arbetade timmar ökar starkt.

God ekonomisk hushållning och ekonomi i balans

God ekonomisk hushållning och ekonomi i balans regleras i kommunallagen och innebär att kommunen måste upprätta en budget där intäkterna överstiger kostnaderna. Kommunen måste också ha reserver för att kunna möta oförutsedda kostnadsökningar, minskade intäkter och behov av ytterligare investeringar. Med god ekonomisk hushållning menas också att dagens medborgare finansierar sin egen

kommunala välfärd och skjuter inte betalningen till kommande generationer. Kommunen har fastställt mål och riktlinjer kring god ekonomisk hushållning och det är med mål och riktlinjer som kommunen styrs.

Regeringen har tillsatt en utredning för att bedöma om nuvarande regelverk kring god ekonomisk hushållning är en bra grund för en effektiv ekonomistyrning. Utredningen föreslår förändringar som kan komma att påverka kommunens utformning av god ekonomisk hushållning. Bland annat föreslås att regelverket kring balanskravet skärps. Förändringar av regelverket kring resultatutjämningsreserven och kommunen ska upprätta ett tioårigt program för god kommunal hushållning.

Ekonomi i Vänersborgs kommun

Vänersborgs kommun har fastställt inriktningsmål, finansiella mål samt mål och riktlinjer för verksamheten. Verksamhetsmålen är också kommunens inriktningsmål för ekonomin. God ekonomisk hushållning innebär att såväl kommunens finansiella som verksamhetsmässiga mål uppnås samt att riktlinjerna följs. Målavstämning görs i samband med delårsrapporter och årsredovisning. I den gällande mål- och resursplanen 2022–2024 anges följande mål:

Inriktningsmål

- I Vänersborgs kommun ska det finnas mer jämställda och jämlika förutsättningar att påverka sina liv
- Fler barn och unga uppnår bättre skolresultat och fullföljer sina studier
- Enklare och kortare vägaratt starta och etablera företag
- Vänersborg är en ekologiskt hållbar kommun med minskad klimatpåverkan
- Vänersborgs kommun har en god service och hög effektivitet
- Sjukfrånvaron bland våra medarbetare ska minska

Finansiella mål

Vänersborgs övergripande finansiella mål för god ekonomisk hushållning är följande:

- Årets resultat bör uppgå till minst 2 procent av skatter och generella statsbidrag.
- Kassalikviditeten bör vara minst 50 procent.
- Soliditeten, inklusive kommunens hela pensionsåtagande, ska förbättras med 1 procent årligen.
- Årets investeringar (exklusive VA/renhållning) ska maximalt motsvara 10 procent av skatter och generella statsbidrag.

Riktlinjer för god ekonomisk hushållning

- Verksamhetens uppdrag; Verksamheter och kostnader ska kontinuerlig utvärderas och omprövas. Nämnderna ansvarar för god internkontroll, utveckling av kvalitén och att verksamheten bedrivs kostnadseffektivt.
- Verksamhetens tillgångar och skulder; Anläggningar och fastigheter ska ha ett planerat och fullgott underhåll och försäkringskydd. Det ska finnas regler för riskhantering och för finansförvaltningen.
- Verksamheternas ekonomiska ansvar; Kommunfullmäktiges budgetbeslut är överordnat och ekonomin sätter yttersta gränsen. Nämnderna ansvarar för att bedriva verksamhet inom budget och vid befarade avvikelser krävs åtgärder. Kommunstyrelsen har ett särskilt ansvar för att de förslag och planer som föreläggs kommunfullmäktige främjar en god ekonomisk hushållning och är förenligt med de finansiella målen.

Prognos 2021 och budget 2022

Andra förutsättningar att utgå från är bokslut 2021 och innevarande års budget. I delårsrapporten per augusti 2021 prognostiserar kommunen ett resultat om 162 mnkr. Det motsvarar 6,0 procent av skatter och generella statsbidrag. I bokslut 2020 uppgick resultatet till 161 mnkr. Det är rekordstora resultat som kan förklaras av ökade statsbidrag och minskade kostnader förknippade med Covid 19. I 2022 års mål- och resursplan, som kommunfullmäktige fattade beslut om i juni 2021, är det ekonomiska resultatet budgeterat till +40 mnkr.

Det ekonomiska utrymmet inför planperioden 2023–2025

Kommunens befolkningsprognos visar att antalet invånare ökar med 3 800 till 2030 (nästan 10 procent). Fler invånare och den demografiska utvecklingen innebär ökat kostnadstryck på kommunen. Antalet äldre ökar liksom antalet barn och ungdomar i förskole- och grundskoleåldrarna. I Vänersborg beror fler yngre till största delen på prognostiserad inflyttning, vilket är avhängigt av att den planerade byggnationen av bostäder verkställs. Även antalet gymnasieungdomar ökar.

Det pågår och planeras för omfattande investeringar i förskolor, skolor, särskilda boenden, VA mm. Investeringar innebär ökade driftkostnader som påverkar det ekonomiska utrymmet för verksamheterna. Kommunen måste ta höjd för kommande kostnadsökningar genom att budgetera bra resultat så att utrymme finns för att finansiera investeringarna och bibehålla god ekonomisk hushållning.

Sammanfattning: De höga positiva resultaten i bokslut 2020 och prognosen för bokslut 2021 måste tolkas på rätt sätt. De förklaras som tidigare nämnts av ökade statsbidrag och tillfälligt minskade kostnader för covid-19. Det underliggande resultatet har troligen inte förbättrats.

Kostnaderna för kommunala tjänster kommer att öka betydligt snabbare än tidigare. Corona-

pandemin kommer påverka framtiden i form av minskade skatteintäkter och ökade kostnader för till exempel försörjningsstöd. De närmaste åren förväntas bli tuffa på grund av fortsatt ökade investeringar och ökade behov på grund av befolkningsförändringar. Med största säkerhet kommer inte skatteunderlagets tillväxt att räcka för att möta uppräknade faktorer. Därför är det av största vikt att fortsätta arbetet med att skapa ett finansiellt utrymme för den framtida utvecklingen.

Arbetsmarknad

En arbetsmarknad i förändring

Människor i yrkeslivet tenderar att söka sig till de företag som de anser är bäst för deras utveckling, utifrån karriärval, vilket företag ligger i framkant inom en viss bransch, livsstil, vilket företag erbjuder flexibla arbetsvillkor. Det samma kan sägas om företag, de etablerar sig där det finns det mest gynnsamma klimatet för dem. Det kan innebära att lokalisera sig där spetskompetens finns till exempel i universitet- och högskoleområden eller i en region som utmärker sig inom ett visst område – exempelvis fordonsindustrin i Västsverige.

Utvecklingen mot allt mer anpassade och specialiserade regioner är en trend som växer, analysföretaget Kairos Future beskriver detta som utveckling av T-samhället, som kännetecknas av dragkraft mot dessa kluster av kunskaps- och innovationsnoder. Stockholm, Göteborg och Malmö T-regioner. Närheten till dessa kluster/noder är av vikt för näringslivet i en kommuns långsiktiga överlevnad. Kommunernas roll i klustret kan delas in i boendekommun eller arbetskommun. Enkelt förklarar beror det på vilket pendlingsnetto kommunen har, om det är större utpendling än inpendling, så innebär det boendekommun. En kommun kan beroende på närheten till T-regionen välja att utveckla det T-centrum som man är en del av, t.ex. genom stöd till utbildning och innovation, alternativt specialisera sig på det man är bra på, såsom ett levande näringsliv, bra kommunikationer eller en attraktiv boendemiljö.

En viktig del för att minimera skattehöjningar och/eller minimera besparingar är att effektivisera verksamheten. Redan före pandemin pekades teknikutvecklingen och digitalisering ut som ett exempel på att nå effektiviseringar och bidra till att lösa det kommande välfärdsproblemet.

Vänersborg och Trollhättan är en del av T-region Göteborg pga. sin geografiska närhet och pendlingsutbytet mellan städerna, men har även en stark relation med Uddevalla pga. samma faktorer. Vänersborg faller in under kategorin boendekommun pga. sin stora utpendling av nattbefolkningen i denna T-region. Trollhättan och Vänersborg kan tillsammans med Göteborg erbjuda ett mångfacetterat arbetsliv inom högkvalificerad industri i Trollhättan, vård/skola i Vänersborg, eller inom någon av de kunskapsintensiva näringarna i Göteborg.

Vänersborgs framgångsvägar;

- Fortsatt utveckling av innovationssystem såsom Wargöns innovations- och industripark & Gröna klustret.
- Fortsatt utveckling av externa stödstrukturer för företagande, befintliga som start-ups.
- Utveckla strategier för företagsetablering med kommunala stödstrukturer.
- Fortsatt arbete med Vänersborgs platsvarumärke och attraktionskraften för företag och individer.
- Samarbete angående kompetensförsörjning över kommungränserna, Vänersborg/Trollhättan.
- Fortsatt arbete med boendeattraktiviteten, bra bostäder och trygg miljö.
- Fortsatt arbete med etablering strategi och arbetet att ta fram ny verksamhetsmark.

Pandemins effekter på arbetsmarknaden

Återhämtningen på arbetsmarknaden tycks gå snabbare än vad som väntats i tidigare prognoser. Flera av landets län hade i augusti månad 2021 en arbetslöshet som var jämförbar med samma månad 2019, det vill säga innan pandemin startade. Pandemins påverkan på arbetslösheten ser dock olika ut för olika grupper. Pandemin kom att i hög grad påverka ungdomarnas situation på arbetsmarknaden. Flera av de branscher med många ingångsjobb och där unga ofta arbetar drabbades hårt av varsel och uppsägningar. Ungdomsarbetslösheten var som störst under sommaren 2020, men kom att stabiliseras under hösten för att senare succesivt minska. Fler unga valde att börja studera och många unga som just avslutat gymnasiet valde att tidigarelägga sina fortsatta studier. Samtidigt så ökade antalet unga som varit arbetslösa i sex månader eller mer. I juli 2021 var det 24 000 ungdomar, vilket är 2 000 fler än året innan. 43 procent av dessa saknade en fullständig gymnasieutbildning och löper nu stor risk att fastna i en långvarig arbetslöshet. I augusti 2021 var ungdomsarbetslösheten i Vänersborg 14,6 procent. Motsvarande månad 2019 var arbetslösheten 12,6 procent. I augusti 2020 var ungdomsarbetslösheten som högst i Vänersborg med 18,4 procent. Betydligt fler unga män än unga kvinnor är arbetslösa till följd av pandemin. Orsaker till detta är att fler kvinnor än män valde att studera och att flera mansdominerande branscher drabbades hårt av pandemin.

I Vänersborg finns en hög arbetslöshet inom gruppen utrikes födda. I augusti 2021 var arbetslösheten 28,2 procent, vilket kan jämföras med rikets 18,8 procent. Trenden är dock i Vänersborg, liksom i riket, att arbetslösheten sjunker i denna grupp. Till exempel är arbetslösheten lägre i augusti 2021 än den var i samma månad 2019. Då var arbetslösheten bland utrikes födda i Vänersborg 30,8 procent. Samma månad 2020 var arbetslösheten 31,4 procent, vilket visar på en endast marginell ökning av arbetslösheten under pandemin. En orsak till denna trend tros vara offentliga insatser riktade till målgruppen, till exempel Exträtjänster i kombination med andra rustande insatser. I Vänersborg är den sjun-

kande arbetslöshetens mest påtaglig bland utrikes födda kvinnor, vilket sannolikt kan förklaras av att flera insatser har riktats specifikt mot kvinnor de senaste två åren.

Var finns jobben?

Enligt Arbetsförmedlingen kommer det finnas flest jobb inom vården de närmaste fem åren. Det gäller såväl läkare och sjuksköterskor som undersköterskor. Även yrken som civilingenjörer, IT-specialister, snickare och elektriker förväntas ha en god arbetsmarknad de kommande åren. Konkurrensen om jobben väntas däremot vara stor bland yrken inom ekonomi och administration.

Utbildning är och kommer att bli en viktigare faktor för att få ett jobb. Grundkravet är fullföljd gymnasieutbildning, men ofta tillkommer krav på yrkes- eller högskoleutbildning. Även om det kommer finnas jobb som inte kräver gymnasieutbildning, så är de i regel i yrken där konkurrensen om jobben bedöms vara stor.

Kommunernas roll inom det arbetsmarknadspolitiska området

Det är oklart vilken roll kommunerna kommer ha som lokal arbetsmarknadspolitisk aktör. Det finns uttalad politisk vilja att det ska finnas en samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommun, vilket också bekräftar i myndighetens regleringsbrev. Samtidigt är Arbetsförmedlingen under en reformering och har därmed svårt att definiera samverkan och precisera områden för samverkan. En del av reformeringen är att tidigare uppdrag och tjänster kommer att levereras av så kallade fristående aktörer. En konsekvens av detta är att kommunens behov av samverkan inte enbart rör Arbetsförmedlingen, utan innefattar även olika privata aktörer som kan variera över tid.

Vänersborgs framgångsvägar;

- Fortsatt riktade insatser mot gruppen utrikes födda, för att fler ska nå egenförsörjning och etablering i samhället.
- Effektivt nyttjande av olika anställningsstöd i kombination med olika rustande insatser, t ex studier.
- Säkerställa att resurser finns för att fler ungdomar, främst pojkar och unga män,

- ska kunna/vilja påbörja och fullfölja sina gymnasiestudier.
- Utveckla insatser för att locka unga till studier och yrkesval som bryter mot rådande könsnormer.

- Utveckla strategier där kommunens personal- och kompetensförsörjningsbehov vävs samman med det kommunens arbetsmarknadspolitiska insatser.
- Fortsatt var en drivande och proaktiv aktör inom den lokala arbetsmarknadspolitiken.

Personal- och kompetensförsörjning

Inom personalområdet ser vi ett antal trender, möjligheter och utmaningar. Arbetslivet och människors preferenser förändras, inte minst till följd av digitalisering och coronapandemin, något som påverkar både arbetssätt och arbetsorganisering. Pandemin har påskyndat utvecklingen genom en snabb förflyttning i attityd och vana vid digitala möten och arbetsformer.

Enligt SKR:s rapport *Möt välfärdens kompetensutmaning* beräknas behovet av att öka antal anställda i kommuner att fortgå och det kommer att vara hård konkurrens om arbetskraften. Antalet anställda i välfärden, inklusive privata utförare, beräknas behöva öka med cirka 132 000 under perioden 2019–2029 och utöver det tillkommer 336 000 pensionsavgångar under samma period, om inget förändras. Enligt (RKA) Rådet för främjande av kommunala analyser ökar också konkurrensen med Göteborgsregionen då fler pendlar ut från Vänersborg. Utmaningen framgent blir att skapa nya flexibla arbetssätt, samarbetspartners och möjligheter att attrahera en bredare målgrupp. Vidare är det viktigt att tidigt möta upp och ta vara på intresset hos barn och ungdomar i förskola/skola, de som jobbar inom

andra branscher samt de som idag står utanför arbetsmarknaden.

Kompetensutveckling

Kompetensutveckling är en mycket aktuell fråga och kommer troligtvis så vara en lång tid framöver. Kompetens- och omställningsavtalet (KOM KR) som trädde i kraft under 2020 har tillkommit i syftet att stödja arbetsgivarnas behov av kompetensförsörjning och omställning inom sektorn. Detta i och med att ett stort fokus behöver riktas mot att ta vara på befintliga medarbetares kompetens och att arbeta strategiskt med omställning för att tillämpa ett livslångt lärande.

På nationell nivå finns dessutom ett förslag om utveckling av nya (LAS) lagen om anställningsskydd vilket sannolikt kommer innebära ökad kostnad och större krav på arbetsgivaren att löpande kompetensutveckla sina medarbetare. Det skulle kunna innebära en större rörlighet på arbetsmarknaden om fler som idag är i arbete vidareutbildar sig och skapar utrymme för människor med kortare utbildning att komma in på arbetsmarknaden.

Ett mer specifikt kompetensbehov som, redan idag och så även framöver, behöver öka är den digitala kompetensen. Detta för

att generera effektivt resursutnyttjande hos medborgare och befintlig personal. Behov av att digitala plattformar fortsätter skapas och utvecklas ses som en viktig framgångsfaktor. För att attrahera nästa generations medarbetare, som enligt SKR förväntar sig att deras arbetsplats är digital, behöver kommunen föra dialog kring de risker som finns med distansarbete och skapa förutsättningar för en framgångsrik och attraktiv arbetsplats.

Organisatoriska förutsättningar - sjukfrånvaro

Vänersborgs kommun har, tillsammans med närliggande kommuner, en av landets högsta sjukfrånvarosiffror. Det är och kommer vara en stor utmaning att vända trenden. Hög sjukfrånvaro påverkar organisationen på många sätt, det innebär givetvis både en stor belastning för individen själv och på kommunens ekonomiska förutsättningar men kan på sikt också riskera en minskad effektivitet och kvalitet för medborgarna. 95 procent av kommunens tillsvidare- och visstidsanställda är också medborgare vilket innebär att sjukfrånvaron påverkar övrig verksamhet i kommunen så som exempelvis arbetet med folkhälsa, säkerhetsfrågor och för socialtjänsten. Sjukfrånvaron skulle även kunna påverka den framtida

kompetensförsörjningen då kommunen kommer ha fortsatt stora behov av att attrahera, rekrytera, utveckla och behålla kompetenta medarbetare.

I den personalekonomiska redovisningen framkommer det att det finns en korrelation mellan antal underställda medarbetare per chef och hög sjukfrånvaro. Forskning visar på (Om ledarskap och de anställdas hälsa, Socialmedicinsk tidskrift) att nära ledarskap och närhet till sin chef är en viktig faktor för en god arbetsmiljö och låga sjuktal. Chefs- och ledarskapet påverkar därmed medarbetares organisatoriska förutsättningar att vara friska och fullgöra sitt uppdrag för medborgarna. Kommunen har en utmaning att skapa rätt förutsättningar.

Klimat och miljö

Vi befinner oss i ett kritiskt läge där klimatförändringar sker i allt högre grad och den biologiska mångfalden minskar i rasande takt. I den senaste delrapporten från (IPCC) Intergovernmental Panel on Climate Change från augusti 2021, står det klart att mänsklig aktivitet är den huvudsakliga orsaken till den snabba globala uppvärmning som nu sker. Det är sannolikt att den globala uppvärmningen når 1,5 grad redan mellan år 2030 och 2052 om ökningen fortsätter i samma takt. Enligt IPCC:s scenarier för att hålla parisavtalet, behöver de globala utsläppen av koldioxid nå netto-noll omkring 2050. Omfattningen på de förändringar som kan observeras

idag accelererar i mycket hög takt och de extremväder som förekommer så som torka, skogsbränder och översvämningar är konsekvenser av ett förändrat klimat.

Lokalt

Klimatförändringar och förlusten av biologisk mångfald hör ihop och effekter av detta påverkar oss redan idag och kommer påverka oss långt framöver. Det är en stor utmaning att förutse var riskerna är som störst. Det krävs en genomgripande samhällsomställning och en helhetssyn för att hantera dessa frågor. Det råder en allt ökad medvetenhet om samhällets

sårbarhet och vi måste förändra våra beteenden, anpassa oss, skapa beredskap och säkra samhällsviktiga funktioner och bli allt bättre på klimatanpassning. Sedan 2016 har kommunen ett miljöprogram indelat i fyra fokusområden som anger kommunens framtida vision inom miljö. Arbete kopplat till miljöprogrammet är en viktig del för att nå kommunens inriktningsmål *Vänersborg ska vara en ekologisk hållbar kommun med minskad klimatpåverkan*. Aktuella frågor lyfts nedan under respektive fokusområde.

Grönskande stad och land

Vårt samhälle är beroende av fungerande ekosystem och biologisk mångfald. Fungerande ekosystem bidrar med många tjänster, t.ex. en skog kan bidra med bättre luftkvalité, vattenrening, kolbindning, pollinering, produktion av livsmedel, träråvara och ger naturupplevelser och bättre hälsa. Grönområden och dess naturvärden behöver därför bevaras och stärkas samtidigt som ökad befolkningstillväxt tar mark i anspråk. Det innebär att kommunen behöver planera smart och säkerställa att ekosystemtjänster och grön infrastruktur beaktas tidigt i stadsplaneringen. Pandemin har också blottat behoven av grönområden och platser för rekreation nära bostäder. Man kan tydligt se att naturnära besöksmål är viktigt och i den senaste varumärkesundersökningen är vatten och natur återkommande inslag som anses vara bland det viktigaste för att kommunen ska vara attraktiv och hållbar i alla delar, hela livet.

Vänersborgs kommun består till stor del av landsbygd och lantbruket har en viktig nyckelroll i omställningen till fossilfri energi och en tryggad livsmedelsproduktion. Det pågår nu ett arbete med att ta fram riktlinjer kring hållbar hushållning med jordbruksmark i kommunen.

Vatten i världsklass

Vatten är en naturlig del i Vänersborg och Väners vattennivåer påverkar exempelvis byggbar mark, skador på befintliga fastigheter och

framtida risker. Temperaturen i Västra Götalands län beräknas öka med 3–5 grader före sekelskiftet och antalet varma dagar blir fler. Samtidigt ökar årsnederbörden med högre risk för skyfall och översvämningar. Det krävs hög beredskap för att säkerställa att samhällsviktiga funktioner är rustade och att inte mat- och vattenförsörjning äventyras. Kommunen måste fortsatt arbeta långsiktigt med målet att skapa en robust vattenförsörjning som klarar klimatförändringar åtskilliga decennier framåt, både vad gäller kapacitet och kvalitet.

När naturmark tas i anspråk ändras dagvattnets naturliga avrinning, vilket kan leda till grundvattensänkning och uttorkning av naturliga vattenområden som i sin tur riskerar att påverka bland annat tillgången av dricksvatten, markens stabilitet och biologisk mångfald. I takt med att städer expanderar och förtätas, ökar i regel mängden hårdgjorda ytor som medför ett snabbare avrinningsförlopp med högre flödestoppar. Vid extrema regn och skyfall överskrids dagvattensystemets kapacitet och markens infiltrationsförmåga, vilket medför att det sker en avrinning på markytan med marköversvämning som följd. Kommunen behöver hitta sätt både för att ta hand om dagvatten på ett effektivt sätt och ta tillvara vatten som en resurs. Genom god dagvattenhantering kan vatten tas omhand på rätt sätt och användas igen, istället för att släppas ut och förorena vattendrag. Enligt MSB:s (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) rapport från juni 2021 är Västkusten – Göta älv-dalen ett område som bedöms ha den mest allvarliga riskbilden med komplexa utmaningar avseende både kust- och vattendragsöversvämning samt förutsättningar för skred. Åtgärder behövs både på nationell och lokal nivå för att hantera utmaningarna.

Trygg miljö för stora och små

Ökad temperatur ställer högre krav på exempelvis äldreboenden för att hålla nere inomhusklimatet, liksom behöver förskolor och skolor kunna erbjuda skugga på skolgårdar. Även behovet av kylning sommartid kommer öka med högre energiförbrukning som följd om

inte skuggning av fasader eller annan teknik används för att få ett acceptabelt inomhusklimat.

För ett mer hållbart samhälle behövs ett perspektiv där man pratar om resurser istället för avfall, där cirkulära flöden är en naturlig del. Kommunen har anlagt en kretsloppspark där det finns goda möjligheter att fortsätta utveckla arbetet för att minska avfall och öka återanvändning. Vidare behöver kommunen arbeta med att ställa krav på leverantörer vid upphandling och inköp för att minimera påverkan på miljö och klimat och välja produkter som innehåller mindre farliga ämnen.

Klimatsmart i alla led

Kommunen kan arbeta både direkt och indirekt för att minska klimat- och miljöpåverkan. En högaktuell fråga är hur vi kan införa cirkulär ekonomi där alla kostnader (även påverkan på klimat och miljö) räknas in i produktion och konsumtion, en ekonomi där resurser används effektivt och bibehålls i samhällets kretslopp och återförs till naturen på ett hållbart sätt. Detta för att minska resursanvändningen i samhället och därmed också minska klimatpåverkan ur ett konsumtionsperspektiv. Etablering av nya affärsmodeller för att hantera klimatomställningen och delningsekonomi är en växande trend som innebär att man lånar, hyr, eller delar varor och tjänster med varandra. Som en viktig del för att minska klimatpåverkan har kommunen antagit en Strategi för ett fossilfritt Vänersborg 2030 med mål och ambitioner för sektorerna transporter, el och uppvärmning. Kommunen har många utma-

ningar, inte minst för att minska de territoriella utsläppen av växthusgaser där Vänersborg idag är en av de största utsläpparna i Sverige, där utsläpp från industri står för mer än 50 procent i den geografiska kommunen, följt av transporter och jordbruk. Även om kommunen inte har direkt rådighet över frågor som ex. industriella utsläpp, måste vi ändå samverka och hitta vägen framåt. Pandemin är ett bra exempel på att förändring och omställning kan ske snabbt. Digitaliseringen i samhället har utvecklats i snabb takt vilket ger ökade möjligheter att arbeta på distans och delta i digitala möten vilket bland annat skapar förändrade resmönster. Det krävs att hela samhället ställer om och kommunen ska vara föregångare och en aktiv part i arbetet och bör fortsatt planera för minimerad klimatpåverkan genom förtätning, kollektivtrafiknära lägen, klimatneutral byggnation och helhetsperspektiv i olika processer.

Folkhälsa

Ur ett globalt perspektiv är folkhälsan i Sverige god. Den globala trenden är att människor lever allt längre liv. I flera avseenden utvecklas hälsan också positivt, men utvecklingen skiljer sig åt mellan olika grupper i samhället och i vissa hänseenden ökar ojämlikheten. Att minska ojämlikhet i hälsa är en prioriterad fråga på såväl global, europeisk som nationell,

regional och lokal nivå. I de globala målen för hållbar utveckling inom Agenda 2030 nämns god hälsa och välbefinnande, jämställdhet och minskad ojämlikhet som egna mål (mål 3, 5 och 10). Flertalet andra globala mål är viktiga för jämlik hälsa eftersom de berör människors livsvillkor och levnadsvanor, till exempel utbildning och arbete.

Sveriges folkhälsopolitiska mål är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.

Hälsan i befolkningen formas genom ett samspel av faktorer – från ärftliga faktorer som individen själv bär på till levnadsvanor, livsvillkor och levnadsförhållanden. Folkhälsan påverkas också av politiska beslut, samhällets organisation och resurser, åldersstrukturen i befolkningen liksom av individers förutsättningar att fatta beslut som gynnar hälsan.

Jämlikhet i hälsa

Hälsan fortsätter vara ojämnt fördelad mellan olika socioekonomiska grupper vilket bidrar till en tilltagande polarisering. En av de viktigaste faktorerna för människors hälsa är utbildningsnivå. Personer med kort utbildning, särskilt kvinnor, och även barn till föräldrar med kort utbildning är grupper som i flera avseenden halkar efter. Psykiska besvär fortsätter att öka, främst bland unga vuxna och särskilt bland kvinnor. Inte heller förutsättningarna för hälsa, som goda försörjningsmöjligheter och utbildning, förbättras för alla.

Utbildning och hälsa

Det finns ett ömsesidigt samband mellan hälsa och lärande. Människor behöver må bra för att kunna tillgodogöra sig utbildning. Utbildning ger förutsättningar för ett ökat handlingsutrymme och lägger därmed en grund för en god hälsa. Utifrån det socioekonomiska läget i kommunen har många av våra invånare en eftergymnasial utbildning, där fler väljer att utbilda sig efter gymnasiet.

Psykisk hälsa

Hälsan varierar med ålder. Fler yngre än äldre upplever ett gott allmänt hälsotillstånd, men samtidigt upplever fler yngre, särskilt kvinnor, både stress och ångslan, oro och ångest. Psykiska besvär i unga år kan innebära en ökad risk för senare psykisk sjukdom och det finns ett samband mellan psykisk ohälsa och suicid.

Andelen som uppgivit stress och ångslan, oro och ångest har ökat de senaste åren.

Pandemins konsekvenser på folkhälsan

Även svenska kommuner påverkas starkt av globaliseringen. I takt med att gränser suddas ut och vi ställs inför utmanande situationer blir det viktigare att agera i sammanhang utanför kommungränsen. Coronautbrottet är exempel på händelse som vi inte kan hantera ensamma och som har sitt ursprung i globaliseringen.

Coronapandemin har satt den ojämlika hälsan i stort fokus då den, på samma sätt som andra sjukdomar, drabbat individer i sämre socioekonomisk situation hårdast. Effekter av arbetslöshet, ekonomisk stress, social isolering och ensamhet blir ofta större i redan utsatta grupper.

Trygghet

Tilliten bland våra invånare är låg, där nästan var tredje invånare saknar tillit till andra. Även förtroendet för politiker och kommunorganisationen är väldigt lågt. Detta medför också att tryggheten bland våra invånare är bland den lägsta i landet. Andel som upplever otrygghet utomhus och som avstår från att gå ut ensam är hög i jämförelse med många andra kommuner i landet och det gäller framför allt hos kvinnor. Störst andel som uppgav att de avstått från att gå ut på grund av rädsla finns bland unga vuxna och äldre. Däremot är andelen som är trygga i sitt bostadsområde betydligt högre i Vänersborgs kommun men något lägre än genomsnittet i Västra Götaland.

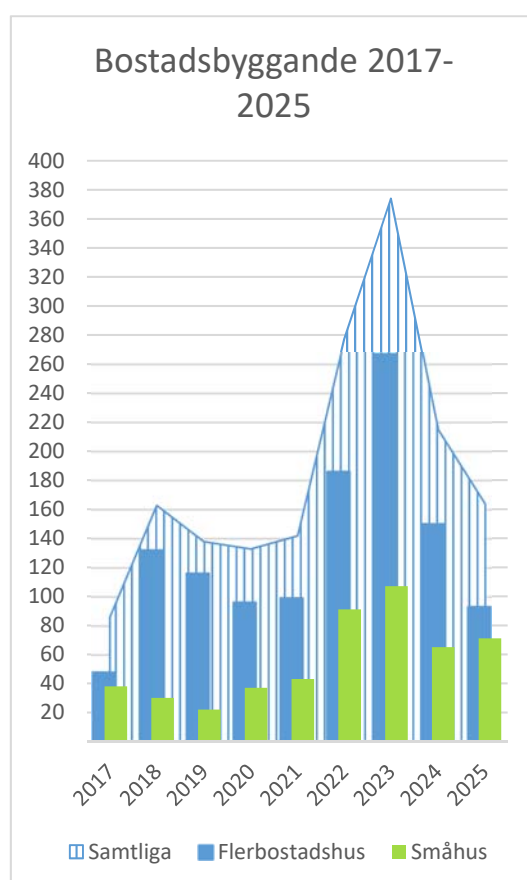
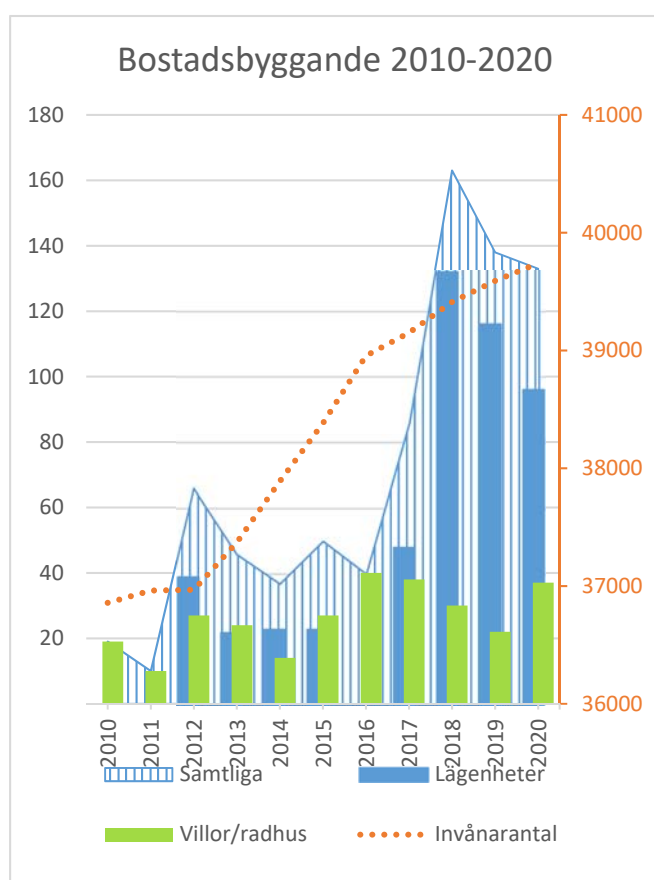
Samhällsbyggnadsprocessen

Vänersborg utvecklas och växer med nya invånare och företag, ny bebyggelse och infrastruktur. Att utvecklingen sker hållbart är viktigt, att värna om de ekologiska, sociala och ekonomiska dimensionerna.

Vänersborg växer - bostadsutveckling

Bostadsbyggandet har de senaste åren ökat i Vänersborg, likaså i stora delar av Sverige. Under 2021 är prognosen att 180 nya bostäder kommer att färdigställas, vilket är något färre bostäder än kommunsverige men utifrån ett Vänersborgsperspektiv är det en ökning från föregående år. Kommunen har som mål att bygga minst 200 bostäder per år fram tills 2025 för att täcka dagens och möta morgondagens efterfrågan med en genomsnittlig befolkningsökning på 0,7 procent.

Nya stadsdelar håller på att byggas ut och stadens centrala bostadskvarter förtätas. Utbyggnad av nya etapper på Holmängen, Korseberg och vid Nabbensberg (norra Onsjö) pågår för fullt. I centrala Vänersborg byggs hyresrätter i kvarteret Haren och bostadsrätter i kvarteret Misteln. Under perioden 2023–2025 har en utbyggnad av blandade bostäder på Mariedal östra, Skaven/Öxnered, Restad och i Brålanda kommit igång och färdigställt, där etapper med småhus är prioriterade. En relativt stor andel av bostadsbyggandet sker inom redan bebyggda områden genom förtätning. Alla dessa bostadsprojekt medför att år 2023 förväntas ca 370 nya bostäder bli färdiga, vilket skulle innebära en av de högsta bostadsproduktionerna i Vänersborg genom tiderna.

Genom utveckling av våra stationssamhällen, Öxnered, Vargön och på sikt Brålanda, kan kommunen sannolikt attrahera fler invånare från Göteborgsregionen, som i Vänersborg kan hitta bostäder till rimligare priser, lugn och smidiga pendlingsavstånd. Det råder en allt större osäkerhet gällande urbanisering. Pandemins påverkan på vårt sätt att leva kan snarare generera ett paradigmskifte där deurbanisering kan locka till sig nya invånare till mindre städer och landsbygd, vilket kan vara positivt ur ett vänersborgsperspektiv. För att befintliga invånare ska vilja stanna i kommunen och för att fler ska vilja flytta hit, är det intressant att titta på vad som gör en boendeplats attraktiv. En attraktiv boendeplats definieras främst som närhet, vilket kan betyda närheten till kollektivtrafik, natur och vatten. Andra viktiga komponenter är trygghet, bostadsutbud och närområde. Det ska vara rent och snyggt, finnas goda möjligheter till utbildning och fritidsaktiviteter. Vänersborgare och personer som har anknytning till kommunen uttrycker att det bästa med Vänersborg är naturen, vatten och närhet, med rekommendation att besöka Skräcklan, Hunneberg och Ur-sand.

Attitydundersökningar visar på att tryggheten i Vänersborg är lägre än genomsnittet samt att områden som bör förbättras för att öka nöjdheten bland invånarna är trygghet och bostäder. Även gator och vägar, renhållning och sophämtning samt kommunens miljöarbete behöver förbättras. Vänersborgarna är dock mer nöjda än snittet gällande gång- och cykelvägar samt vatten och avlopp. Här ses en koppling till framför allt två av kommunens inriktningsmål *Vänersborgs kommun ska det finnas mer jämställda förutsättningar att påverka sina liv* där trygghet är en del, samt *Vänersborgs kommun har en god service och hög effektivitet* där våra verksamheters kvalitet ska vara god.

Planering för framtiden

Genom att planera hållbart och attraktivt i alla delar i hela kommunen skapar vi framtidens Vänersborg, vilket går i linje med kommunens

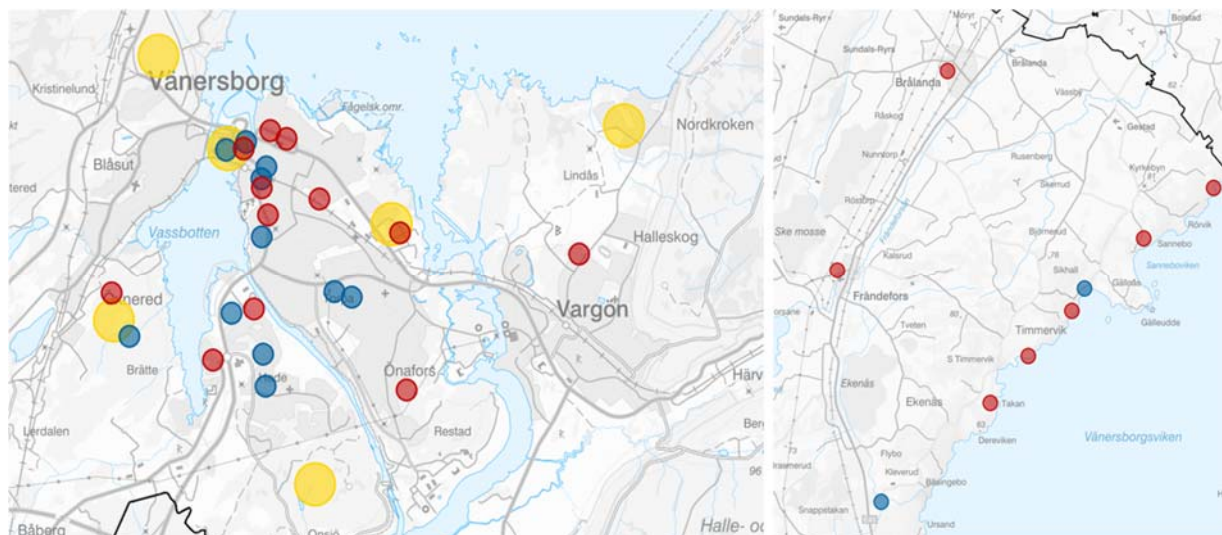
vision men även trenderna om klimat- och miljöförändringar och demografi. Trots en ökad bostadsproduktion de senaste åren råder det brist på både småhustomter och hyresrätter samtidigt som det finns en god planberedskap för flerbostadshus. Vart det planeras och byggs beror dels på vart kommunen har markreserv, dels var privata aktörer ser utvecklingspotential, vilket kan innebära vissa utmaningar då det är svårt att styra utvecklingen till specifika områden där behovet kanske är som störst. Centrala och attraktiva lägen i kommunen lockar nya invånare. På södra delen av Sanden planeras ett omvandlingsprojekt från industriområde till en levande stadsdel med bostäder och verksamheter. I kvarteret Grävlingen (gamla tandvårdshuset) planeras likaså för bostäder och verksamheter.

I kommunens tomtkö väntar ca 400 intressenter på tomter. Enligt kommunens bostadsförsörjningsplan ska det finnas planberedskap för två områden för småhusbebyggelse i Vänersborgs tätort respektive ett område i Vargön, Brålanda och Frändefors för att kunna erbjuda tomter till försäljning. Under 2021 kommer nästa etapp på Öxnered att börja planeras med fokus på en blandad stadsdel som ett led i utveckling av stadsdelen Öxnered och kommunens mål om planberedskap.

Vid planering strävar kommunen efter ett varierat bostadsutbud för att stärka social hållbarhet och möjliggöra flytt mellan bostäder, så kallade flyttkedjor, vilket kan frigöra olika typer av boenden för invånare i olika skeden i livet. Det behöver byggas bostäder med olika upplåtelseformer inom samma område, på olika håll i kommunen som ett led i kommunens inriktningsmål om jämställda och jämlika förutsättningar att påverka sina liv. Kommunen arbetar med ändringar av befintliga detaljplaner för att möjliggöra utveckling i redan bebyggda områden, ett exempel är på Torpa där möjligheten att bygga inglasade uterum utreds, vilket kan stärka boendekvaliteten. Vänersborgsbostäder har en central roll för att säkerställa bostäder för alla och har dessutom skyldigheter att tillhandahålla bostäder för

flyktingar och hemlösa. I Vänersborg är trångboddheten i flerbostadshus hög där var femte invånare är trångbodd, vilket kan vara ett tecken på att bostadsutbudet inte möter efterfrågan. Vänersborgsbostäder har 2021 en kötid på ca 3,5 år, vilket innebär att det idag är

svårt att få tag på en hyresrätt. I centrala Vänersborg, kvarteret Penséen, pågår ett planarbete med fokus på förtätning med nya hyresrätter och på sikt finns det idéer om bostadsutveckling på Skaven/Öxnered för att möjliggöra nya hyresrätter i olika delar i kommunen.

Bildtext: Karta redovisar pågående planarbete för bostäder (blå), pågående exploatering för bostäder (röd) samt planprogram (gul). För mer information se källförteckning.

Betydelsen av vår närmiljö och rekreation

Under rådande pandemi har betydelsen av vår närmiljö och närhet till natur och rekreation ökat. Parker fyller flera funktioner, då de även kan användas som multifunktionella ytor för skyfall, ekosystemtjänster och ytor för socialt umgänge. Att det finns tilltalande mötesplatser i kommunen som är till för alla, oavsett vart du bor, har stor betydelse för att säkerställa mer jämlika förutsättningar till liv, rörelse och sociala interaktioner. Utformningen av det offentliga rummet är därför viktigt ur ett estetiskt men även socialt perspektiv. Det finns bland annat förslag om att 1 procent av kommunens totala investeringsmedel ska användas till utformning av det offentliga rummet. Coronapandemin har medfört en omställning i samhället där distansarbete har blivit alltmer flexibelt, människor vistas mer hemma och betydelsen av närmiljön ökar. Detta har även medfört att platsbundenheten har förändrats och nya livsmönster skapats.

Trots urbanisering flyttar personer från storstäder till mindre storstadsnära kommuner, där det finns större boyta till lägre pris. Mycket av storstadens utbud finns kvar samtidigt som trygghet och närheten till naturen ökar. Med ökat distansarbete minskar pendling vilket är positivt för miljön men det ställer också högre krav på exempelvis bredband och den offentliga miljön. Utöver digitaliseringen och de förändrade livsmönstren ses också en värdeförskjutning där människor vill bo och verka på platser som har uttalat mål kring förbättrad miljö och minskat koldioxidutsläpp. Detta kan därmed vara en konkurrensfördel för oss som kommun, liksom en nödvändighet för klimatet.

Ett förändrat klimat påverkar

Ökad hänsyn vid planering och förvaltning ses som avgörande för att hantera utmaningar nu och framöver gällande klimat- och miljöförändringar. Vätern kan vid en översvämning påverka stora delar av Vänersborgs innerstad. För ökad beredskap för framtiden har en revidering av kommunens översvämningsprogram påbörjats under 2021. På Sanden har nya planprojekt påbörjats som ett steg i omvandlingen mot en levande stadsdel med bostäder och verksamheter. I detta arbete är det viktigt att säkerställa tillgängligheten till området i händelse av översvämning då bland annat infrastrukturen ligger under dimensionerad nivå. På Sanden behöver även stabilitet och föroreningar hanteras för att inte riskera negativ påverkan för människors hälsa och säkerhet samt säkerställa en god boendemiljö.

I ett förändrat klimat skapas utmaningar för vatten- och avlopp. VA-ledningsnätet är långt och ålderstiget med relativt stort in- och utläckage. Reinvesteringar på det befintliga nätet har historiskt varit kraftigt underfinansierat med låg förnyelsetakt som följd. Bedömningen är att behovet är större än dagens sanneringsanslag. Vid en eventuell översvämning ökar dessutom kraven på rening och kvalitet och säkerställa dess funktion. Det pågår flera stora projekt i kommunen och fler förväntas starta inom de närmaste åren, som bland annat är kopplat till vattentjänstlagen. Holmängens avloppsreningsverk har ett nytt tillstånd som medför kraftigt skärpta gränsvärden och en betydande kapacitetsökning. Till 2024 ska verket vara fullt utbyggt och anpassat till ett framtida klimat. Åtgärder ska vidtas för att skydda avloppsverket i händelse av översvämning eller skyfall. Verket ska kunna klara en vattennivå om + 47,81 m över havet och ett skyfall motsvarande minst ett 100-års regn utan väsentliga störningar.

Klimatförändringarna ställer också större krav på ändrade produktions- och konsumtionsmönster samt återvinning. På Torpa Kretsloppspark kan kommunen ta emot fler saker och material än tidigare, där fokus är just

kretslopp och återbruk. Att det inte blir någon efterhandssortering innebär färre transporter vilket är positivt ur miljösynpunkt. Kretsloppsparken tar även emot olika studiebesök, vilket skapar ökad medvetenhet kring återvinning och återbruk vilket berör trenden om värderings- samt klimat- och miljöförändringar. Det finns dock en problematik kring återanvändning av jordmassor då det idag går direkt till deponi, vilket är lägsta nivån i avfallstrappan och ej eftersträvaransvärt ur miljösynpunkt. I jämförelse med övriga kommuner i Sverige 2018 låg Vänersborg bra till vad gäller hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning inklusive biologisk behandling.

Hållbart resande och utveckling av stationssamhällen

Antalet bilar fortsätter att öka, samtidigt som den genomsnittliga körsträckan per invånare har minskat de senaste åren. Invånarnas växande intresse för elbilar och elhybrider möjliggör för klimatvänligare resor. Även intresset för miljöbilar är stort, både hos Vänersborgarna och inom kommunorganisationen, där 58 procent av bilarna är miljöbilar. Enligt kommunens strategi för ett fossilfritt Vänersborg 2030 är ambitionen att körsträckan med bil per invånare minskar med 20 procent till 2030 i jämförelse med 2018 och 30 procent av alla fordon som är registrerade i kommunen är fossiloberoende till 2030. En tydlig koppling till fullmäktiges inriktningsmål att *Vänersborg är en ekologiskt hållbar kommun med minskad miljöpåverkan*.

Ett sätt att minska klimatpåverkan är att planera för ett transportsnålt samhälle. Genom att planera och bygga i kommunens tätorter, i närheten av gång- och cykelvägar, kollektivtrafikstråk och i anslutning till kommunens tågstationer skapas möjligheter till en hållbar livsstil. Kommunen kan därför genom sin planering underlätta för invånare och besökare att göra mer hållbara val när det gäller transporter och resor och vara drivande i omställningsarbetet. Detta kan tänkas bidra till en värdeförändring där invånarna blir mer medvetna om klimatpåverkan. I Vänersborgs kommun bor ca 80 procent av kommunens invånare i kollektivtrafiknära läge. Det finns därför goda förutsättningar för ett hållbart resande inom kommunen men även ut i regionen vilket kan generera ökade pendlingsmöjligheter och stärka Vänersborg som bostads- och företagsort. Inom en 5–10 årsperiod kommer en ny tågstation i Brålanda att förverkligas. Det skapar nya möjligheter att bo, leva och arbeta i Brålanda och Dalsland samtidigt som regionen och större städer kommer närmare. Kommunens tillgång till cykelvägar är god vilket även uppskattas av vänersborgarna. I jämförelse med övriga kommuner i Sverige ligger Vänersborgs kommun över snittet i antal cykelväg i meter per invånare. Kommunen arbetar aktivt med att förbättra gång- och cykelvägarna och uppmuntrar genom olika evenemang ökat cyklande.

Teknisk försörjning och service

I takt med att Vänersborg växer med nya bostäder, företag och verksamheter förbereds utbyggnad av teknisk försörjning och utökad kommunal service. För att möta framtidens utmaningar med en allt ökande befolkning, klimatförändringar och stora investeringsprojekt krävs det planering och beredskap. Med hjälp av bland annat den snabba teknikutvecklingen skapas möjligheter till ett mer hållbart och fossilfritt Vänersborg, lokalt som regionalt och nationellt vilket ligger i linje med bland annat miljömålen och Agenda 2030. Om befolkningsökningen kan styras till delar av kommunen där befintlig infrastruktur och service kan nyttjas alternativt utökas blir exploateringen mer

ekonomiskt hållbar för kommunen och miljömässigt bra. En god hushållning av mark och resurser rustar oss inför klimat- och miljöförändringar. För att knyta an till utveckling med samlad exploatering, förbereds och planeras utvecklingen av Öxnered med bland annat en ny väg mellan Öxnered och Brätte (Brättelänken). Öxnered skola håller på att byggas ut för att kunna ta emot en ökning av nya elever.

Vad gäller infrastruktur kommer stora förändringar att ske som gynnar kommunens invånare och företagare samt de som passerar kommunen på väg, järnväg och sjötrafik. På sikt kommer E45 att byggas om till en 2+1 för att öka tillgängligheten och trafiksäkerheten på vägnätet. Förändringar inom infrastrukturen utgår från positiva aspekter för bland annat invånare och resenärer men en koppling finns mellan utbyggnad av vägar och ökade vägtransporter. En motsättning ses vad gäller den negativa påverkan på miljön och den positiva effekter inom andra områden. Järnvägen Norge- Vänerbanan utreds för dubbelspår och Älvsborgsbanan utreds för att kunna trafikera mer trafik, både gods och persontrafik för att möjliggöra ett ökat resande. Innan 2030 kommer slussarna i Vänersborg, liksom Lilla Edet och Trollhättan att bytas ut för att säkra Vänersjöfartens framtid. Det ökar möjligheten att trafikera kanalen med större fartyg och fler transporter kan flyttas från väg och järnväg till sjöfart. De nya slussarna kommer också kunna gynna båtturen och den lokala turistnäringen.

Smarta städer

Teknik och digitalisering är alltmer sammankopplat med våra städer. Digital tvilling, en 3D-kopia av kommunen, kan vara ett bra hjälpmedel i framtida planering som skapar nya möjligheter att analysera olika scenarier. Genom att simulera och visualisera trafikflöden, Väners vattennivåer vid eventuell översvämning och skyfallskartering kan bland annat beredskap för framtida händelser öka och klimatpåverkan kan minimeras. På sikt kan

man även koppla olika sensorer som rapporterar behovsstyrd soptömning, reglerande lampor, vattenläckage eller liknande i realtid.

Det skapar även nya möjligheter att visualisera pågående projekt på ett interaktivt sätt vilket ger medborgaren lättare förståelse hur ett område kan komma att förändras samtidigt som såväl politiker, handläggare och planerare får bättre beslutsunderlag. Detta kan även tänkas vara positivt utifrån de värderingsförändringar som ses i samhället med minskat förtroende för myndigheter såsom kommuner, då insynen ökar.

En effektiv och öppen plan- och byggprocess

En smart och obruten samhällsbyggnadsprocess syftar till att ge en effektivare och öppnare planerings- och byggprocess vilket kan bidra till ökat bostadsbyggande och hållbar samhällsutveckling. För att uppnå detta är en grundförutsättning tillgänglighet till nationellt

enhetlig och öppen information för alla aktörer i hela samhällsbyggnadsprocessen från planering till färdig byggnad. Att stora mängder av kommunens information och data ska vara öppen ställer också nya krav. Ett exempel är öppen geodata, som idag säljs av kommunen, men där data framöver allt ska kunna nyttjas avgiftsfritt vilket är en utmaning då finansiering måste ske på annat sätt. Lagändringar kräver även att exempelvis detaljplaner från och med 2022 ska vara digitala, vilket är ett led i en effektivare plan- och bygglovsprocess men kräver både nya arbetssätt och kunskap. En annan förutsättning är att nyttja digitaliseringens möjligheter för ökad samverkan internt och externt mot våra medborgare, företag och andra aktörer som förväntar sig en alltmer transparent och öppen process. Invånare ställer alltmer högre krav på individanpassade lösningar och tilltron till hierarkiska system minskar. Genom att utveckla metoder för dialog kan kommunen uppfattas som lyhörda och öppna.

Kultur och fritid

Det livslånga lärandet

I Vänersborg ska fler barn och unga uppnå bättre skolresultat och fullfölja sina studier. Nästan 40 procent av invånare i Vänersborg mellan 25 och 64 år har eftergymnasial utbildning och andelen har ökat de senaste åren.¹ Nästan hälften av invånarna arbetspendlar till andra kommuner. Däremot ligger andelen förvärvsarbetande i genomsnitt bland de lägre i kommunsverige. En annan oroväckande trend är minskningen av gymnasieexamen inom fyra år. En av tre elever lyckas inte ta examen inom fyra år.

Sveriges kommuner och regioner gör regelbundna omvärldsspaningar. Den senaste presenterades sista augusti 2021. En av de tio trenderna som SKR betraktar som tydlig är behovet av ett livslångt lärande, det vill säga förväntningar på ökad flexibilitet i arbetslivet och kompetensutveckling som ställer krav på förmåga till omställning och vidareutbildning.

Detta hör samman med såväl teknikutvecklingen som globaliseringen.

För kultur- och fritidsområdet innebär denna trend att underlätta för fler människor att göra denna omställning och stödja det livslånga lärandet. Bibliotekets funktion är här central som kunskapsförmedlare, mötesplats och förkovran, men också det allmänna utbudet av kultur- och fritidsaktiviteter, som kan stimulera till engagemang, nytänkande och nya sammanhang. Forskning visar till exempel att ungas kulturutövande upplevs av de unga själva ha positiv inverkan på skolresultat. Kultur- och fritidsnämndens verksamheter arbetar kontinuerligt för ökade inslag av musik och estetiska lärprocesser i verksamheter riktade till barn och unga och erbjuder ett baskulturutbud i skolan, för att alla barn ska få likvärdiga förutsättningar att uppleva olika kulturuttryck.

Likaså ger ett starkt civilsamhälle bättre förutsättningar för individen att hitta nya vägar i livet. Den ideella sektorn fyller här en viktig funktion för att stärka samhällets sociala kapital och individens förmåga till omställning, genom att den erbjuder sociala kontakter, skänker individen kunskap och information, skapar identitet och inkludering och utgör en arena för kreativitet.

I Vänersborgs kommun finns över 200 registrerade föreningar, som med ideella krafter dagligen och året runt, skapar aktiviteter för barn, unga och vuxna runt om i kommunen. Det lokala föreningslivet inrymmer många typer av föreningskategorier med allsköns olika verksamheter.

Den senaste tidens utveckling pekar tydligt mot ett minskat ideellt engagemang. Allt färre vänersborgare deltar i studiecirklar (en minskning från 37 till 24 procent mellan 2007 och 2020). Samma negativa trend ses i andelen som deltagit i föreningsmöten, där det sjunkit från 33 till 17 procent av befolkningen. Vänersborg följer den nationella trenden med minskat antal deltagartillfällen i idrottsföreningar för barn och unga. Ungefär samma andel idrottar varje vecka 2007 som 2018, men allt fler idrottar utanför föreningsorganisationen.

Kultur- och fritidsförvaltningen har noterat en ökad efterfrågan på träning och idrott från den äldre befolkningen, vilket utmanar kapaciteten i de befintliga idrottsanläggningarna. De anläggningar som står till förfogande är inte heller till fullo anpassade för personer med funktionsvariationer, och många står utanför föreningslivet av andra skäl än på grund av bristande intresse.

För att värna det demokratiskt fostrande och samhörighetskapande föreningslivet, och samtidigt erbjuda ett utbud som bättre motsvarar efterfrågan, kommer insatser krävas framöver.

Att bygga för social hållbarhet

I Vänersborgs kommun ska det finnas mer jämställda och jämlika förutsättningar att påverka sina liv. Polariseringen ökar i samhället, både ekonomiskt, socialt och åsiktsmässigt. I denna omvandling följer också ökad oro, otrygghet och allt färre gemensamma plattformar.

Idag är hälsan i Vänersborg ojämnt fördelad och klyftorna mellan människor, bland annat socioekonomiskt, tycks öka. Andelen invånare med ångslan, oro eller ångest har ökat det senaste decenniet till att nästan inbegripa varannan medborgare. Fler känner sig också otrygga utomhus. Dessa tendenser till ökad otrygghet syns också bland den yngre generationen.

För kultur- och fritidsområdet blir därför det främjande arbetet för social hållbarhet centralt. Här bör lyftas vikten av att säkra och utveckla mötesplatser för alla generationer och samhällsgrupper, skapa och erbjuda ett kultur- och fritidsutbud som främjar lusten till deltagande och viljan till uttryck och intryck samt förmågan att attrahera nya grupper till gemenskap och sammanhang.

Vänersborgarna tycks också vara angelägna om ett rikt kultur- och fritidsutbud. Andelen som besökt konstutställning eller museum ökar, och andelen besökare till bio eller teater är förhållandevis konstant över tid (cirka hälften av medborgarna). Kulturkonsumtionen bland den unga befolkningen ökar. Allt fler unga besöker biblioteket, även om färre läser böcker. Det indikerar att biblioteket fortsatt är en viktig mötesplats och en plats där de unga vill tillbringa tid.

Biblioteksbesöken liksom antalet aktiva låntagare i Vänersborg ligger under riksgenomsnittet. Satsningar på nyrenoverat huvudbibliotek, meröppetsystem samt gemensamt mediebestånd för hela Fyrstad hoppas kunna locka fler besökare och låntagare.

En annan viktig plats för unga vänersborgare är fritidsgården. De tre åren som föregick pandemin hade fritidsgårdarna i genomsnitt ca 40 000 besök årligen. Majoriteten av fritidsgårdsbesökarna har traditionellt varit pojkar. Genom nära dialog med unga får kultur- och fritidsförvaltningen kännedom om vilka fritidsaktiviteter som efterfrågas och hur förvaltningen kan arbeta för att inspirera och inkludera fler unga till gemenskap och en meningsfull fritid.

Teknikutvecklingen och hälsan, hur kan de gå hand i hand?

Allt fler barn och unga sitter för mycket stilla. En del av förklaringen är teknikutvecklingen och den skärmtid som förknippas med barns umgängesformer. Nio av tio barn i Sverige umgås med sina kamrater via nätet.

Coronapandemin påskyndade i hög grad omställningen till digitala lösningar i många offentliga verksamheter för att säkra ett fortsatt kvalitativt utbud och en meningsfull fritid. Detta syns inte minst i utbudet av digitala workshops, webb-sändningar från olika evenemang och nätbaserade presentationer av konstutställningar. Generation Z (födda 1995-2012), som vuxit upp med digitala hjälpmedel har troligen i större utsträckning än äldre generationer kunnat följa med i denna hastiga omställning. Det är viktigt att kommunorganisationen tar lärdom av de nya arbetssätt och innovativa lösningar som pandemin påtvingat för att fortsätta bygga god digital infrastruktur inom kultur- och fritidsområdet.

Samtidigt kan det ökade stillasittandet bli ett allvarligt folkhälsoproblem, och coronapandemin tenderar att förstärka denna negativa trend. Folkhälsomyndighetens senaste undersökning av skolbarns hälsovanor visar att de skolelever som har högre fysisk aktivitet också mår bättre och känner sig mindre stressad.

En utveckling av Fritidsbanken, satsningar på lovaktiviteter, mobil fritidsgårdsverksamhet och fortsatta inslag av kultur- och fritidsaktiviteter under skoldagen är viktiga medel för att locka unga till rörelse och sysselsättning och

minska trösklarna till en meningsfull fritid. Med stärkt samarbete mellan förvaltningarna och i ökad samverkan med civilsamhället kan Vänersborg hitta fler sätt att stimulera rörelseglädjen bland den unga befolkningen.

Individualism och samhörighet, går de att förena?

Sverige har i internationella jämförelser (enligt World Values Survey, den så kallade kulturkartan) utmärkt sig för att vara ett land där individens frihet, jämlikhet och valfrihet rankas extremt högt, samtidigt som folket internationellt sett har exceptionellt sekulära värderingar. Detta avspeglas bland annat i den största andelen ensamhushåll inom EU (ca 40 procent av alla hushåll, enligt SCB).

En ökad individualisering av samhället med dess betoning på självförverkligande parat med det oändliga utbudet av valmöjligheter som varje individ, särskilt unga, står inför, kan också leda till en känsla av ensamhet, prestationsångest och psykisk ohälsa. Forskare har i allt högre grad börjat undersöka sambandet mellan ökad individualism och stigande psykisk ohälsa.

För Vänersborg är det därför viktigt att erbjuda befolkningen en variation av intressanta och rekreativa aktiviteter utan krav på prestation, för att förebygga psykisk ohälsa och främja social hållbarhet. Arbetet sker bland annat genom Samverkan Vänersborg.

Enligt Sveriges kommuner och regioner (SKR) ökar invånarnas krav på individanpassade lösningar, med omedelbar behovstillfredsställelse. En synbar effekt av denna trend är hur de traditionella sporterna har fått ökad konkurrens av nya idrotter, som fått starkt fäste bland befolkningen och kräver andra ytor än vad de traditionella anläggningarna är byggda för. Fler unga söker sig ut till naturen idag och ökningen är påtaglig, vilket bland annat ställer högre krav på bättre friluftsanordningar, fler parkeringsplatser, sophantering och tillsynsbehov. Den unga befolkningen efterfrågar överlag ett mer flexibelt utbud av förvaltningens

verksamheter, vilket ställer nya krav på organisationen.

Inom kultur- och fritidsområdet är trendkänslighet väsentligt för att kunna erbjuda ett at-

traktivt utbud och verksamheter och aktiviteter, varför nära dialog med besökare är och förblir ett centralt verktyg för behovsanpassning.

Utbildning

Demografisk utveckling inom förskolan och grundskolan

Den ökande globaliseringen i samhället påverkar både förskola och grundskola på flera områden. Migrationen påverkar förskolan och grundskolan genom det ökade antalet barn och elever som har utländsk bakgrund och ett ökat behov av stöttning med språkutvecklingen. 2020 hade 27 procent av eleverna elever utländsk bakgrund och då ofta ett annat modersmål än svenska, 2014 var motsvarande siffra 20 procent. Den ökade mångfalden i förskolor och grundskolor innebär att kompetens måste finnas för att möta barn och elevers olika behov utifrån deras bakgrund och språkfärdigheter.

Vänersborgs är hemvist för Sveriges största asylboende, Restad Gård. Internationell och nationell migration kommer påverka Vänersborg i större utsträckning då andra kommuner spår att migrationen kommer att minska under de närmaste åren. Påverkan kommer istället att bli mer fokuserad till de kommuner som idag har kvar asylboende och dit asylsökande från andra kommuner omplaceras. Vissa som bor på Restad Gård har bott där under en längre tid och andra har precis blivit omplacerade från ett annat asylboende i Sverige. Förhållandena på ett asylboende är ofta svåra för hela familjen på grund av trångboddheten och den pressade psykiska situationen som det är att vara i en asylprocess. Det påverkar hela familjens mående och barnens förmåga att tillgodose sig undervisningen i förskolan och grundskolan, vilket kan få effekter även på lång sikt.

De barn som behöver förskolan mest är de som börjar senare och i större utsträckning går kortare dagar. På förskolorna i Torpaområdet är det tre gånger vanligare att ett barn har en placering på 15 timmar i veckan, jämfört med ett barn placerad på en förskola i Öxnered/Blåsutområdet. Samma mönster har identifierats inom fritidshemmet i grundskolan.

Barn i socioekonomiskt utsatta områden är i stort behov av att ingå i en förskola med hög kvalitet för att främja deras fortsatta skolgång. Andelen barn som är inskrivna i förskolan i Vänersborg har sedan 2014 ökat från 76 till 87,3 procent år 2020 och ligger nu något över riksnivå. Barn- och utbildningsnämnden har sedan 2020 haft ett förväntat resultat att öka andelen barn i förskolan och ser att arbetet fortsätter att ge önskad effekt, med en högre andel av barnen som går i förskolan. Dock kan det konstateras att i de områden där föräldrarna har högre utbildningsbakgrund går en högre andel barn i förskolan, vilket indikerar att det finns brister i likvärdigheten inom kommunen.

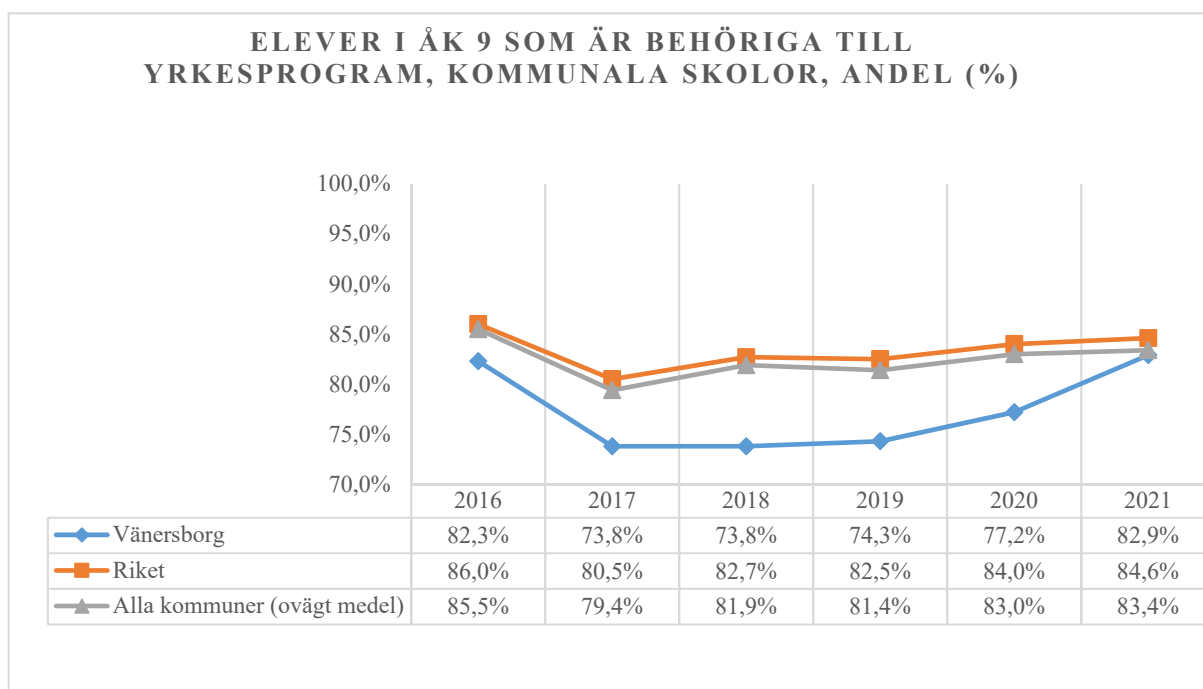
Hur ser skolresultaten ut i Vänersborgs kommun?

Grundskolan i Vänersborgs kommun har under en längre tid legat under riksnivå för behörighet till gymnasiet, men har under de senaste åren vänt den trenden. 2018 var 73,8 procent av eleverna i de kommunala grundskolorna behöriga till ett yrkesprogram. Vid terminsslut

vårterminen 2021 var 82,9 procent av eleverna i de kommunala grundskolorna behöriga till ett yrkesprogram, jämfört med riksgenomsnittet för kommunala grundskolor som ligger på 84,6 (se graf nedan). Trots att behörigheten till gymnasiet har ökat under de senaste åren

har inte medelmeritvärdet ökat i samma takt och ligger 10 poäng under rikssnitt för kommunala grundskolor. Medelmeritvärdet i Vänersborg ligger fortfarande under rikssnitt och följer samma trend som riket när det gäller att pojkar presterar sämre än flickor. En av utmaningarna för utbildningsväsendet i Vänersborg är att försöka utjämna skillnaderna i förutsättningar orsakat av boendesegregation och dess konsekvenser som till exempel ojämlikhet i

uppväxtvillkor. Som beskrivet ovan är det redan idag skillnad på nyttjande av förskola beroende på vilket boendeområde. Detta spiller även över när barnen börjar grundskolan då barnen kommer till skolan utan förberedelse-tiden och kunskaperna som förskolan erbjuder. Förskolan är också en viktig del för barnen att lära sig svenska och befinna sig i en lärande miljö. I grundskolan 7-9 ser vi inte samma skillnader mellan grundskolorna på grund av att elever från olika bakgrund fördelas mer jämt på enheterna i centrum.

Behovet av särskilt stöd ökar

Barn- och utbildningsförvaltningen har sedan en tid tillbaka sett en ökning av barn och elever i behov av särskilt stöd. Graden av stödbehov varierar vilket också innebär att insatserna varierar stort. Grundskolan har erfarit att pandemin ytterligare har förstärkt utmaningarna med att tillgodose alla barn och elevers behov av särskilt stöd. Skolinspektionen beskriver i rapporten *Skolhuvudmäns utmaningar och*

möjligheter under Corona-pandemin (2020) att flera kommuner har identifierat liknande utmaningar gällande att säkerställa elevernas behov av särskilt stöd. I rapporten beskrivs att flera skolhuvudmän har utmaningar både med att identifiera barn i behov av särskilt stöd samt att tillgodose detsamma. Under perioden av distansundervisning i grundskolan 7–9 erbjöd barn- och utbildningsförvaltningen de elever man bedömde hade störst behov av att vara i skolan med närundervisning. Det finns

och kommer att finnas en stor utmaning att tillgodose att alla barn och elever får det stöd de har rätt till för att nå målen.

Barn- och utbildningsförvaltningen har sedan några år arbetat aktivt med att främja närvaron i grundskolan, med speciellt fokus på grundskolan 7–9. Organisationen har under pandemiåret haft en högre frånvaro av både barn, elever och personal. Grundskolan 7-9 har under pandemin haft kortare perioder av distansundervisning. Efter sportlovet lyfte många rektorer att motivationen hos den elevgrupp som bedömdes i behov av närundervisning var låg och tog därför beslut om närundervisning som norm.

Psykisk ohälsa påverkar barn och elevers förutsättningar för lärande

Bris skriver i sin årsrapport för 2020 att många barns stödbehov har hamnat i skuggan av pandemin. Restriktionerna har påverkat och begränsat tillgången till skyddsfaktorer i många barns liv såsom trygga sociala sammanhang, sociala relationer med jämnåriga och trygga vuxna. Skolan utgör exempelvis en viktig skyddsfaktor för barn som lever i utsatthet. Samtidigt har riskfaktorerna för utsatthet ökat genom att många föräldrar förlorat sina arbeten eller på andra sätt drabbats av en försämrad eller osäker ekonomisk situation till följd av pandemin. Distansundervisningen kan ha bidragit till ökad psykisk ohälsa och samtalen till Bris om psykiska besvär, såsom ångest, har ökat markant. I samtalen till Bris har det varit tydligt att konflikter i hemmet ökat till följd av pandemin och internationella studier visar att även våld mot barn i hemmet ökat under pandemin.

Den psykiska ohälsan har länge ökat bland barn och unga. Sverige är det land i Norden där unga upplever högst grad av psykisk ohälsa. Flickor uppges en högre grad av psykisk ohälsa, men uppgången har skett både hos flickor och pojkar. I och med pandemin finns det indikationer på att denna utveckling sker i allt snabbare takt. Mer socioekonomiskt starka grupper har kommit att påverkas av pandemin vilket har inneburit en ökad psykisk

ohälsa även i dessa grupper. I hälsosamtalen som genomförts under läsåret 2020/2021 har andelen som upplever ganska mycket eller mycket stress gått från 12 procent till 10 procent i årskurs 4. Emellertid upplever 25 procent av eleverna i årskurs 8 att de har upplevt ganska mycket eller mycket stress de senaste tre månaderna, jämfört med 12 procent året innan. Eleverna uppger att det framförallt är mängden skolarbete som påverkar deras känsla av stress. Även nationellt upplever flickor i högre grad av stress än pojkar.

Vid jämförelse med de två tidigare läsåren kan det konstateras att både i årskurs 4 och i årskurs 8 ligger andelen elever förhållandevis lika när det gäller bekymmer med stress, huvudvärk, magont, att känna sig ledsen eller nedstämd. Samma trend håller i sig när det gäller sömnen, de allra flesta eleverna i årskurs 4 liksom tidigare år verkar få tillräckligt med sömn. Det är fortfarande samma när det gäller eleverna i årskurs 8, verkar många få för lite sömn. Få av våra tonåringar sover den rekommenderade tiden på 8–9 timmar.

Forskning visar att det finns ett dubbelverkande samband mellan hälsa och lärande. Barn och elever som mår bra har också bättre förutsättningar för att tillgodose sig undervisningen på samma sätt som lärande också kan påverka barn och elevers hälsa positivt. Det innebär att den ökade psykiska ohälsan påverkar förskolan och skolan mycket trots att de inte är en behandlande verksamhet, eftersom det innebär en stor utmaning för barnen och elevernas fortsatta lärande. En annan utmaning är att det finns barn i kommunen som bor i socialt utsatta områden där de vuxna inte mår bra och på så sätt påverkar barnens mående negativt.

Digitalisering som möjlighet och utmaning

Förskolan och grundskolan ser att den digitala mognaden bland framförallt medarbetare har fått sig en knuff framåt i och med att distansundervisning/arbete har varit nödvändig under delar av året. Det har gjort att organisationen snabbt har behövt ställa om för att kunna tillgodose ett ökat behov av digital

undervisning. Kommunens IT-satsning är viktig för att kunna utveckla funktionerna och pedagogiken. Tekniken har varit extra viktig under det senaste året då möten, undervisning och

annan kommunikation har varit avgörande för det skolutvecklande arbetet. Trots detta finns det ett fortsatt stort behov av att utveckla den digitala mognaden och undervisningen i en digital värld.

Social service

Ökade förväntningar på välfärden

Vänersborgs resultat från brukarundersökningar inom äldreomsorgen, funktionsnedsättning och individ- och familjeomsorg visar att våra brukare överlag är nöjda med den service de får. Vad gäller nettokostnadsavvikelse ligger Vänersborgs kommun högre än jämförbara kommuner inom äldreomsorg, men denna skillnad har minskat under senare år.

Förväntningarna på välfärden förväntas framöver bli större samtidigt som resurserna riskerar att inte öka lika mycket.

En åldrande befolkning är en av de stora utmaningarna. Hemmet kommer i större utsträckning vara den plats där framtidens hälso- och sjukvård och socialtjänst bedrivs. Nya verktyg gör detta möjligt exempelvis genom videosamtal, e-tillsyn, medicinsk övervakning etc.

Den stora utmaningen Vänersborgs står inför, i likhet med många andra kommuner, är förändringar i demografin. Andelen 80 år och äldre som har komplicerade hälsoproblem ökar och att fler behöver insatser från kom-

munal hälso- och sjukvård. Samtidigt som andelen äldre ökar markant i åldrarna 85-89 år, ökar inte gruppen arbetsföra i samma utsträckning.

Det nuvarande hälso- och sjukvårdssystemet klarar inte att svara upp mot befolkningens behov tillräckligt bra. Vård och omsorg blir en alltmer komplex uppgift att lösa. Målgruppen personer med stora behov, exempelvis med flera diagnoser och med missbruk, ökar. Behov finns av kompetensutveckling och samordning av insatser för att klara att tillgodose framtida behov.

God och nära vård, innebär en omställning av den svenska hälso- och sjukvården, bland annat från slutet till öppen vård, mer hälsofrämjande och förebyggande insatser, ökad kontinuitet och samordning, bättre samverkan, ökad tillgänglighet och en mer personcentrerad vård. I detta behöver både primärvård och kommunal vård rustas för att kunna ge mer avancerad vård.

Enligt lagstiftningen ska vård- och omsorgsgivare samordna sina insatser med individen i centrum. I nationell tillsyn har

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) sett att denna samordning inte alltid fungerar. Samordningen brister framför allt för personer med samsjuklighet, barn och unga med psykisk ohälsa och äldre personer med omfattande omsorgsbehov. I samsjuklighetsutredningen pågår en översyn av hur insatser för personer med samsjuklighet kombinerat med missbruk och beroende och annan psykiatrisk diagnos kan ske mer samordnat. Ny lagstiftning i övrigt driver på utvecklingen. Med ökade ambitioner och krav, kommer detta att påverka våra verksamheter. Flera av de nya lagar som är på gång innehåller mer av förebyggande insatser, individen i centrum, mer av samverkan och en ökad rättssäkerhet för den enskilde.

Förebyggande insatser pågår som en viktig del av socialförvaltningens ordinarie verksamhet, exempelvis inom individ- och familjeomsorgen och tillsammans med andra kommunala verksamheter och andra huvudmän.

Genom att arbeta med förebyggande insatser försöker man fördröja tiden till när man behöver ha stöd och hjälp genom biståndsbedömda insatser. Som en del i ett förebyggande arbete har "Senior i Vbg" startats upp i syfte att skapa hälsofrämjande aktiviteter för kommunens seniorer.

Kompetensförsörjning

Framför allt inom vård- och omsorgssektorn kommer antalet utbildade medarbetare inte att räcka till visar SKR:s rapport "Möt kompetensutmaningen – rekryteringsrapport 2020". Av den personalökning som behövs, utgör nästan hälften av behovet av vård och omsorg, och främst inom äldreomsorgen.

Inom socialförvaltningen ser vi ett behov av kvalificerad baspersonal med kompetens inom specifika områden såsom; samsjuklighet, demens, palliativ vård samt inom personlighetsstörning och missbruk.

Vi behöver kombinera många insatser för att lyckas attrahera den kompetens vi behöver i

framtiden. Vårddyrket behöver bli mer attraktivt. Det gäller att attrahera unga att söka till vård- och omsorgsycket och att stanna kvar. Rekryteringen behöver breddas, exempelvis behövs fler killar inom vården. För de yngsta generationerna (de så kallade Y - födda 1980–1994 och Z - födda 1995-2012) blir ett arbetsliv med större frihet och avsaknad av psykisk stress allt viktigare.

Detsamma gäller kompetensutveckling genom breddning eller höjning av kompetens hos befintliga medarbetare, inte minst för att kunna dra nytta av de möjligheter den tekniska utvecklingen kan ge samt att kunna möta den mer avancerade omvårdnaden och det mer avancerade psykosociala arbetet.

Den höga sjukfrånvaron kan påverka den framtida kompetensförsörjningen då kommunen kommer ha fortsatt stora behov av att kunna rekrytera, attrahera och behålla kompetenta medarbetare. Rätten till heltid är numera norm inom socialförvaltningen.

I utredningen Vilja välja vård och omsorg – En hållbar kompetensförsörjning inom vård och omsorg om äldre (SOU 2021:52), ger utredningen ett antal rekommendationer till kommunerna; 1. Förnya, behålla och utveckla kompetens, 2. Stärk ledarskapet, 3. Skapa trygga anställningsförhållanden och en god arbetsmiljö, 4. Ny teknik i vårdens och omsorgens tjänst.

Ökad polarisering och utsatthet

Att motverka polarisering är viktigt för att skapa ett jämlikt, tryggt och fungerande samhälle. Förutom de rent socioekonomiska utmaningarna har utsatta grupper sämre hälsa, sämre skolresultat, en upplevelse av att ha mindre inflytande, delaktighet och tillit till exempel gentemot politiker och samhället i stort. Det kan skapa en grogrund för populism, misstro mot samhället och främlingsfientlighet.

En del i att motverka segregering är att kunna erbjuda bostäder i blandad bebyggelse till

olika målgrupper i kommunen. Socialförvaltningen arbetar för långsiktiga boendelösningar för de individer som av olika anledningar inte kan få sina boendebehov tillgodosedda på annat sätt. Här behövs ett mer sammansatt arbete inom kommunen för att lösa utmaningarna.

Orosanmälningar barn och unga ökar

Orosanmälningar barn och unga har ökat kraftigt de senaste åren. Från 2019 ökade antalet inkomna anmälningar från 143 i snitt/månad till 169 snitt/månad (t.o.m. juli 2021). Det är en ökning med 18 procent. Denna utveckling medför ökat tryck inom individ- och familjeomsorgen att utreda, stödja och hitta lösningar för dessa barn och familjer.

I Socialstyrelsens rapport 2021-01-12 "Effekter av covid-19 på anmälningar gällande barn till socialtjänsten" redovisas att anmälningarna ökade med cirka fem procent i medverkande kommuner under de undersökta perioderna 2020 jämfört med 2019.

Arbetslöshet och försörjningsstödet utveckling

Arbetslöshet är den vanligaste orsaken till att enskilda individer har försörjningsproblem och behov av ekonomiskt bistånd. Vi kan se en kraftig ökning av antalet långtidsarbetslösa (arbetslös mer än 12 månader).

Försörjningsstödet ökar och däribland främst andelen personer med långvarigt ekonomiskt bistånd. Andelen vuxna biståndstagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, har ökat från 32,8 procent (år 2017) till 44,1 procent (år 2020). Cirka 2/3 av alla hushåll som uppbär försörjningsstöd i Vänersborgs kommun är utomnordiskt födda. Det är endast drygt 20 procent av deltagarna i etableringsprogrammet som har fått arbete 90 dagar efter avslutad etablering (2018 var siffran 43 procent). Med ett accelererande försörjningsstöd är det viktigt att erbjuda målgruppen etableringsinsatser som leder till självförsörjning.

Det pågår en omläggning av arbetsmarknadspolitikerna med fokus på reformering av Arbetsförmedlingen, som bland annat innebär att myndigheten övergår till att bli digitaliserad med avsikt av lokal närvaro. Av de arbets sökande beskrivs 75-80 procent av dessa i termer som särskilt utsatta och som behöver ett extra stöd för att komma in på arbetsmarknaden.

Vidare har Covid-19 påverkat svensk ekonomi och arbetsmarknad och en högre arbetslöshet kan medföra att fler behöver ekonomiskt bistånd framöver.

Flyktingmottagande

Under de senaste åren har det skett en markant minskning av flyktingmottagandet till Vänersborgs kommun. Detta kan komma att ändras, exempelvis mot bakgrund av nya flyktingvågor. En utmaning är att ha en flexibel organisation för flyktingmottagande och etablering som vid behov snabbt kan ställa om för att möta ett ökat inflöde av nyanlända.

Till följd av att antalet asylsökande minskat kraftigt har Migrationsverket dragit ned på sin lokala närvaro och lämnat flera verksamhetsorter. Migrationsverkets tillfälliga boende för asylsökande finns dock kvar på Restad gård, vilket framöver kan påverka olika delar av den kommunala verksamheten i olika perioder.

Teknikutveckling

Samhällets digitalisering skapar förväntningar på kommunens tjänster samtidigt som den öppnar upp för nya möjligheter till dialog och nya sätt att bedriva kommunal verksamhet. Pandemin har bidragit till ökat användande av digital teknik i hela samhället, även bland äldre, exempelvis att kunna göra inköp digitalt och hålla sociala kontakter.

Socialförvaltningen har tagit fram en strategi och handlingsplan för digitalisering och välfärdsteknik, för att möta utvecklingen och avsätta resurser för detta. Användningen av digitala verktyg och välfärdsteknik ökar, i syfte att underlätta för medarbetare och göra brukare mer självständiga. Några exempel på detta är

nytt planeringssystem inom hemtjänsten, som har medfört nya arbets sätt där mobiltelefonen är verktyget för schema, planering, låsa upp dörren hos vårdtagaren, signering av läkemedelstilldelning och dokumentation. Inom personligt stöd och omsorg blir personer mer självständiga genom att lära sig använda olika digitala verktyg och dess funktioner. E-tjänster utvecklas fortlöpande, exempelvis ansökan om försörjningsstöd, bistånd och olika fonder. I samband med om- och nybyggnad av våra boenden integreras ny teknik i byggnaderna.

Samtidigt finns det stora utmaningar i det fortsatta arbetet med vår digitala transformation – det krävs tid, engagemang, resurser och ökad kompetens. Kommunen behöver också främja digital delaktighet för alla samhällsgrupper och samtidigt skapa alternativ för dem som inte ännu tar del av digitalisering och ny teknik. För att möta den tekniska utvecklingen behöver vi medarbetarnas delaktighet och kontinuerligt satsa på fortbildning. Ökat fokus på integritet och informationssäkerhet blir en allt viktigare del i teknikutvecklingen, bland annat med fler molntjänster.

Pandemins påverkan

Äldreomsorgen har till stora delar hamnat i fokus, då målgruppen äldre har varit de värst drabbade av pandemin. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) granskningar med anledning av pandemin har visat på generella brister i omsorgen över hela landet. Under pandemin har färre i ordinärt boende önskat få hemtjänstinsatser. Antagandet är att detta kan bero på rädsla för att bli smittad, vilket kan göra att en person drar sig för att använda hemtjänstinsatser. I Vänersborg har antalet

personer med utförd hemtjänstinsats minskat mellan åren 2019 (703 personer) till 2020 (647 personer). Under 2021 kan vi skönja en uppgång igen.

Likt vid andra samhällskriser förväntas konsekvenserna av Covid-19 slå hårdare mot socioekonomiskt utsatta grupper, som exempelvis arbetslösa, lågutbildade, låginkomsttagare, unga och nyanlända. Mycket tyder på att samhället kommer att se en ökad ojämlikhet vad gäller hälsa, utbildning och ekonomi i kölvattnet av Covid-19, vilket i sin tur riskerar att öka dagens polarisering ytterligare.

Det är även sannolikt att våld mot barn, depression och oro i befolkningen ökar till följd av den ekonomiska krisen i pandemins spår.

Bedömning görs att pandemin även fortsatt kommer att påverka olika delar av socialförvaltningens verksamheter, främst äldreomsorgen, både vad gäller arbets sätt och riktlinjer samt troligtvis ekonomi.

Bilagor/Nyckeltal

Nyckeltalen är hämtade från Kolada (kommun- och landstingsdatabasen) om inget annat anges.

Agenda 2030

AGENDA 2030 - Globala målen för hållbar utveckling

År 2015 antog FN:s medlemsländer Agenda 2030 som inrymmer de 17 Globala målen för hållbar utveckling. RKA visar här ett urval av nyckeltal som stöd för kommuners och regioners genomförande av Agenda 2030.

Mål 1 Ingen fattigdom (Alla år)

Fattigdom omfattar fler dimensioner än den ekonomiska. Fattigdom innebär bl.a. även brist på frihet, makt, inflytande, hälsa, utbildning och fysisk säkerhet.

	2016	2017	2018	2019	2020
Invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel (%)	● 10.2	● 11.5	● 11.1	● 12.0	●
Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel (%) av befolkningen	● 1.1	● 1.2	● 1.3	● 1.6	● 1.8

Mål 2 Ingen hunger (Alla år)

Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk.

	2016	2017	2018	2019	2020
Invånare med fetma, andel (%)	● 18	● -	● 18	●	● 18
Ekologiskt odlad åkermark, andel (%)	● 20	● 20	● 21	● 21	● 21

Mål 3 Hälsa och välbefinnande (Alla år)

Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar.

	2016	2017	2018	2019	2020
Invånare med bra självskattat hälsotillstånd, andel (%)	● 69	● -	● 68	●	● 67
Medellivslängd kvinnor, år	● 83.0	● 83.4	● 83.6	● 83.7	● 83.5
Medellivslängd män, år	● 80.0	● 79.9	● 79.6	● 80.1	● 80.4
Långtidssjukskrivna med psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar, andel (%)	● 54.5	● 58.7	● 57.0	●	●
Fallskador bland personer 65+, 3-årsm, antal/100 000 inv	● 2 501	● 2 552	● 2 631	● 2 628	●
Antibiotikaförsäljning, recept/1000 inv	● 294.6	● 291.3	● 294.7	● 273.9	● 220.3

Mål 4 God utbildning för alla (Alla år)

Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

	2016	2017	2018	2019	2020
Barn 1-5 år inskrivna i förskola, andel (%)	● 77.0	● 77.5	● 82.5	● 83.1	● 87.3
Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun, andel (%)	● 84.1	● 80.0	● 77.9	● 78.8	● 81.4
Elever i åk 9: Jag känner mig trygg i skolan, positiva svar, andel (%)	● 89.4	●	● 84.8	●	●
Gymnasieelever med examen inom 4 år, hemkommun, andel (%)	● 75.5	● 72.2	● 72.2	● 71.8	● 67.0
Ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar 2 år efter fullföljd gymnasieutbildning, hemkommun, andel (%)	● 72.5	● 75.1	● 80.4	● 83.1	●
Invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning, andel (%)	● 36.5	● 36.9	● 37.7	● 38.1	● 38.6

Mål 5 Jämställdhet (Alla år)

Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt.

Mål 5 Jämställdhet (Alla år)

Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt.

	2016	2017	2018	2019	2020
Föräldrapenningdagar som tas ut av män, andel av antal dagar (%)	24.5	25.6	26.0	27.9	28.9
Tillfälliga föräldrapenningdagar (VAB) som tas ut av män, andel av antal dagar (%)	39.2	37.5	40.3	39.9	40.3
Kvinnors mediannettoinkomst som andel av mäns mediannettoinkomst, andel (%)	82.2	81.6	81.7	81.1	

Mål 6 Rent vatten och sanitet (Alla år)

Säkerställa tillgång till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla.

	2016	2017	2018	2019	2020
Vattentäkter med vattenskyddsområde, andel (%)		-	-	0.0	0.0
Sjöar med god ekologisk status, andel (%)	11.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Vattendrag med god ekologisk status, andel (%)	6.7	5.6	5.6	5.6	5.6
Grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status, andel (%)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Mål 7 Hållbar energi för alla (Alla år)

Säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla.

	2016	2017	2018	2019	2020
Elavbrott, genomsnittlig avbrottsstid per kund (SAIDI), minuter/kund	108	55	45	100	
Fjärrvärmeproduktion av förnybara energikällor inom det geografiska området, andel (%)	
Slutanvändning av energi totalt inom det geografiska området, MWh/inv	40	

Mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt (Alla år)

Verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla.

	2016	2017	2018	2019	2020
Bruttoregionalprodukt (BRP), kr/inv	250 186	281 628	273 984		
Invånare 16-24 år som varken arbetar eller studerar, andel (%)	8.8	7.0	7.5		
Långtidsarbetslöshet 25-64 år, årsmedelvärde, andel (%) av bef.	5.4	5.4	4.9	5.1	5.9
Förvärvsarbetande invånare 20-64 år, andel (%)	77.7	79.2	79.5	78.5	77.9

Mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur (Alla år)

Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation.

	2016	2017	2018	2019	2020
Tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s, andel (%)	65.4	79.7	81.6	83.2	83.8
Företagsklimat enl. ÖJ (Insikt) - Totalt, NBI	75	71	71	73	74
Befolkning i kollektivtrafknära läge, andel (%)	80.8	80.8	77.5	80.8	

Mål 10 Minskad ojämlikhet (Alla år)

Minska ojämlikheten inom och mellan länder.

	2016	2017	2018	2019	2020
Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, andel (%)	27		27		31
Förvärvsarbetande skyddsbehövande och anhöriga (flyktingar) 20-64 år, vstsettid 4-6 år, andel (%)	39.6	34.8	38.0	46.8	

	2016	2017	2018	2019	2020
Brukarbedömning daglig verksamhet LSS - Brukaren får bestämma om saker som är viktiga, andel (%)	● -	● -	● -	● 74	● 73

Mål 11 Hållbara städer och samhällen (Alla år)

Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.

	2016	2017	2018	2019	2020
Demografisk försörjningskvot	● 0.85	● 0.86	● 0.86	● 0.86	● 0.87
Trångboddhet i flerbostadshus, enligt norm 2, andel (%)	● 18.5	● 20.0	● 20.2	● 20.8	● 19.4
Utsläpp till luft av kväveoxider (NOx), totalt, kg/inv	● 12.9	● 12.2	● 11.6	● 10.8	●
Utsläpp till luft av kväveoxider (NOx), totalt, kg	504 106	475 969	458 302	427 663	●
Utsläpp till luft av PM2.5 (partiklar <2.5 mikrom), kg/inv	● 2.57	● 3.00	● 2.63	● 2.67	●
Utsläpp till luft av PM2.5 (partiklar <2.5 mikrom), kg	99 969	117 337	103 478	105 882	●

Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion (Alla år)

Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

	2016	2017	2018	2019	2020
Insamlat kommunalt avfall totalt, kg/invånare (justerat)	● 488	● 488	● 453	● -	● 466
Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, inkl. biologisk behandling, andel (%)	● 49	● 48	● 44	● -	● 44
Ekologiska livsmedel i kommunens verksamhet, andel (%)	● 21	● 26	● 27	● 27	● 25

Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna (Alla år)

Viata omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.

	2016	2017	2018	2019	2020
Utsläpp till luft av växthusgaser totalt, ton CO2-ekv/inv.	● 6.75	● 7.75	● 7.62	● 8.04	●
Utsläpp till luft av växthusgaser totalt, ton CO2-ekv	262 864	303 234	300 472	318 183	●
Miljöbilar i kommunorganisationen, andel (%) (-2020)	● 49.4	● 52.7	● 54.9	● 55.4	● 58.7
Miljöbilar, andel av totalt antal bilar i det geografiska området, (%) (-2020)	● 17.9	● 17.2	● 17.5	● 17.2	● 18.5
Genomsnittlig körsträcka med personbil, mil/inv	● 758.4	● 769.9	● 746.4	● 727.3	● 679.7

Mål 14 Hav och marina resurser (2020)

Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling.

2020

Nyckeltal för mål 14 saknas för kommuner.

Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald (Alla år)

Sköda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.

	2016	2017	2018	2019	2020
Skyddad natur totalt, andel (%)	● 8.0	● 8.0	● 8.0	● 8.0	● 8.0

Mål 16 Fredliga och inkluderande samhällen (Alla år)

Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva, och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer.

	2016	2017	2018	2019	2020
Invånare 16-84 år som avstår från att gå ut ensam, andel (%)	● 27	●	● 29	●	● 33
Anmälda våldsbrott, antal/100 000 inv	● 1 060	● 1 068	● 967	● 1 023	● 868
Förstagångsväljare som röstade i senaste kommunfullmäktigevalet, andel (%)	● 78	● 78	● 83	● 83	● 83
Verksamhetens resultat kommun, andel (%) av skatter och statsbidrag	●	●	●	● 1.5	● 6.2

Mål 17 Genomförande och globalt partnerskap (2020)

Stärka genomförandemedlen och återvitalisera det globala partnerskapet för hållbar utveckling.

2020

Nyckeltal för Mål 17 saknas i urvalet

Kommunens kvalitet i korthet (KKIK)

Barn och unga (Alla år)

	2018	2019	2020	2021
Personaltätet, inskrivna barn per årsarbetare i förskolan, lägeskommun, antal	● 5.9	● 5.7	● 5.6	●
Kostnad förskola, kr/inskrivet barn	● 139 305	● 142 055	● 148 891	●
Elever i åk 3 som deltagit i alla delprov som klarat alla delprov för ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk, kommunala skolor, andel (%)	● 76	● 63	● -	● -
Elever i åk 6 med lägst betyget E i matematik, kommunala skolor, andel (%)	● 88.0	● 86.9	● 86.3	● 86.8
Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram, kommunala skolor, andel (%)	● 73.8	● 74.3	● 77.2	● 82.9
Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun, andel (%)	● 77.9	● 78.8	● 81.4	● 86.6
Elever i åk 9: Jag är nöjd med min skola som helhet, positiva svar, andel (%)	● 81.3	●	● -	● 71.9
Elever i åk 9 med lägst betyget E i idrott och hälsa, kommunala skolor, andel (%)	● 84.3	● 93.9	● 90.6	● 93.2
Kostnad grundskola F-9, hemkommun, kr/elev	● 111 305	● 113 766	● 117 001	●
Gymnasieelever med examen inom 4 år, kommunala skolor, andel (%)	● 71.9	● 65.5	● 56.4	● 57.4
Gymnasieelever med examen inom 4 år, hemkommun, andel (%)	● 72.2	● 71.8	● 67.0	● 66.3
Gymnasieelever med indraget studiestöd pga. ogiltig frånvaro, hemkommun, andel (%)	● 6.6	● 8.0	● 5.3	●
Kostnad gymnasieskola hemkommun, kr/elev	● 107 822	● 113 041	● 113 167	●
Aktivitetstillfällen för barn och unga i kommunala bibliotek, antal/1000 inv 0-18 år	● 26.3	● 20.8	● 10.1	●
Deltagartillfällen i idrottsföreningar, antal/inv 7-20 år	● 28	● 28	● 26	●
Elever i musik- eller kulturskola, 6-15 år, andel (%)	● -	● -	● 15	●

Stöd och omsorg (Alla år)

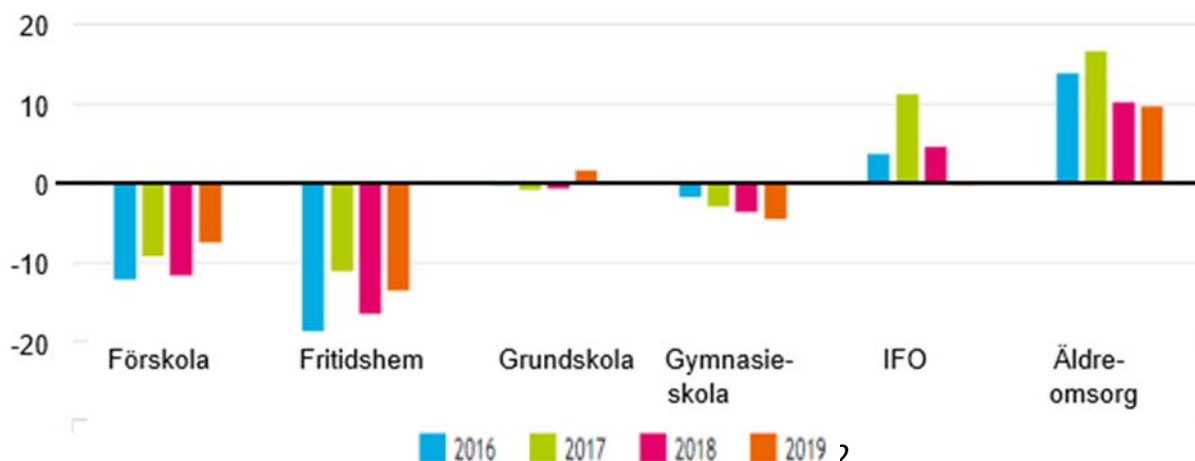
	2018	2019	2020	2021
Brukarbedömning individ- och familjeomsorg totalt - förbättrad situation, andel (%)	● 84	● 82	● 79	● 77
Ej återaktualiserade vuxna personer med försörjningsstöd ett år efter avslutat försörjningsstöd, andel (%)	● 76	● 79	● 69	● 84
Väntetid i antal dagar från ansökan vid nybesök till beslut inom försörjningsstöd, medelvärde	● 4	● 14	● 4	● 7
Kostnad individ- och familjeomsorg, kr/inv	● 4 789	● 5 046	● 4 846	●
Väntetid i antal dagar från beslut till första erbjudna inflyttningsdatum avseende boende enl. LSS § 9.9, medelvärde	●	●	● 82	● 176
Brukarbedömning boende LSS totalt - Brukaren trivs alltid hemma	● 67	● -	● 83	● 85
Brukarbedömning daglig verksamhet LSS - Brukaren får bestämma om saker som är viktiga, andel (%)	● -	● 74	● 73	● 72
Kostnad funktionsnedsättning totalt (SoL, LSS, SFB), minus ersättning från FK enl SFB, kr/inv	● 7 868	● 7 968	● 8 376	●
Väntetid i antal dagar från ansökningsdatum till första erbjudet inflyttningsdatum till särskilt boende, medelvärde	● 17	● 57	● 34	● 12
Personalkontinuitet, antal personal som en hemtjänsttagare möter under 14 dagar, medelvärde	● 15	● 17	● 15	● 21
Kvalitetsaspekter särskilt boende äldreomsorg, andel (%) av maxpoäng	●	● 20	● 24	● 32
Brukarbedömning särskilt boende äldreomsorg - helhetssyn, andel (%)	● 90	● 85	● 83	●
Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg - helhetssyn, andel (%)	● 90	● 90	● 90	●
Sjuksköterskor/plats i boende för särskild service för äldre, vardagar, antal	● 0.05	● 0.05	●	●
Kostnad äldreomsorg, kr/inv 80+	● 274 607	● 261 368	● 257 265	●

	2018	2019	2020	2021
Delaktighetsindex, andel (%) av maxpoäng	●	● 36	● 54	● 54
Resultat vid avslut i kommunens arbetsmarknadsverksamhet, deltagare som börjat arbeta eller studera, andel (%)	● 9	● 25	● 29	●
Elever på SFI som klarat minst två kurser, av nybörjare två år tidigare, andel (%)	● 55	● 57	● 50	●
Företagsklimat enl. ÖJ (Insikt) - Totalt, NKI	● 71	● 73	● 74	●
Handläggningstid (median) från när ansökan betraktas som fullständig till beslut för bygglov för nybyggnad av en- och tvåbostadshus, antal dagar	● 37	● 40	● 48	●
Insamlat kommunalt avfall totalt, kg/invånare (justerat)	● 453	● -	● 466	●
Fossiloberoende fordon i kommunorganisationen, andel (%)	●	●	● 59.7	●
Måltidssvinn, grund- och gymnasieskola, gram/ätande	●	● -	●	●
Ekologiska livsmedel i kommunens verksamhet, andel (%)	● 27	● 27	● 25	●

Resursjämförelse med andra kommuner

Kostar våra verksamheter mycket eller lite jämfört med andra och vad borde vi kosta enligt vår struktur? I diagrammet nedan visas nettokostandsavvikelsen per verksamhet. Avvikelse beräknas utifrån kommunens förutsättningar, när verksamheten bedrivs vid en genomsnittlig ambitions-, effektivitets- och avgiftsnivå. Avvikelsen visar om kommunens faktiska nettokostnader var högre eller lägre än vad som kan förväntas utifrån strukturen. Avvikelse över 0 innebär att kommunen hade en kostnadsnivå som var högre än jämförbara kommuner, och under 0 visar en kostnad som var lägre.

Diagram: Nettokostnadsavvikelse %, åren 2017-2020

Förskola, fritidshem och gymnasieskola visar en lägre kostnad som i pengar kan beräknas till sammanlagt 40 mkr. Individ- och familjeomsorgen och äldreomsorgen visar en högre kostnad, vilket i pengar kan beräknas till sammanlagt 49 mnkr mer än vad strukturen motiverar. Orsaken till högre kostnader är antingen en högre ambitionsnivå eller en inte lika effektiv bedriven verksamhet. Orsaken till lägre kostnader beror antingen på en lägre ambitionsnivå eller effektivare bedriven verksamhet än vad strukturen motiverar. Det innebär att grundskolan och gymnasieskolan kostar ungefär så mycket som de borde utifrån kommunen struktur medans förskolan och fritidshem kostar mindre och IFO och äldreomsorgen kostar mer.

Finansiell profil

Har Vänersborg en god eller dålig ekonomi? Ett sätt att besvara frågan är att göra jämförelser med andra kommuner. Kommunforskning i väst (KFI) har sedan 90-talet tagit fram finansiella jämförelser mellan kommunerna utifrån ett antal finansiella nyckeltal och väsentliga mått. Nyckeltalen kommenteras kortfattat i faktarutan nedan.

<p>Kommunforskning i väst (KFI) har tagit fram jämförande finansiella profiler för kommunerna. Utifrån åtta finansiella nyckeltal avseende kapacitet på lång och kort sikt, risk och kontroll görs en betygsättning av varje kommun i relation till genomsnittet i länet.</p> <p>I diagrammet nedan presenteras den finansiella profilen grafiskt genom den heldragna linjen. Betygsättningen sker i en skala 1-5 utifrån bokslut. Betyget 5 är bäst och betyget 1 är sämst. Betyget 3 utgör det genomsnittliga betyget i länet.</p>	Nyckeltal i den finansiella profilen	
	Mått	Förklaring
	Skattesats	En låg skattesats anses positiv eftersom kommunen då lättare kan höja skatten.
	Soliditet	Självfinansieringsgrad. Eget kapital i % av summa tillgångar.
	Finansiella nettotillgångar	Finansiella tillgångar - finansiella skulder i relation till kommunens nettokostnader. Speglar meddellång betalningsberedskap.
	Kassalikviditet	Finansiella tillgångar i % av kortfristiga skulder.
	Budgetföljsamhet	Budgetavvikelse för verksamhetens nettokostnader, kr per invånare.
	Resultat före extraord. poster	Resultat i kr per invånare.
	Genomsnittligt resultat -3 år	Genomsnittligt resultat i kr/invånare.
Skattefinansiering av investeringar	Andel av investeringar som är finansierade av avskrivningar och årets resultat.	

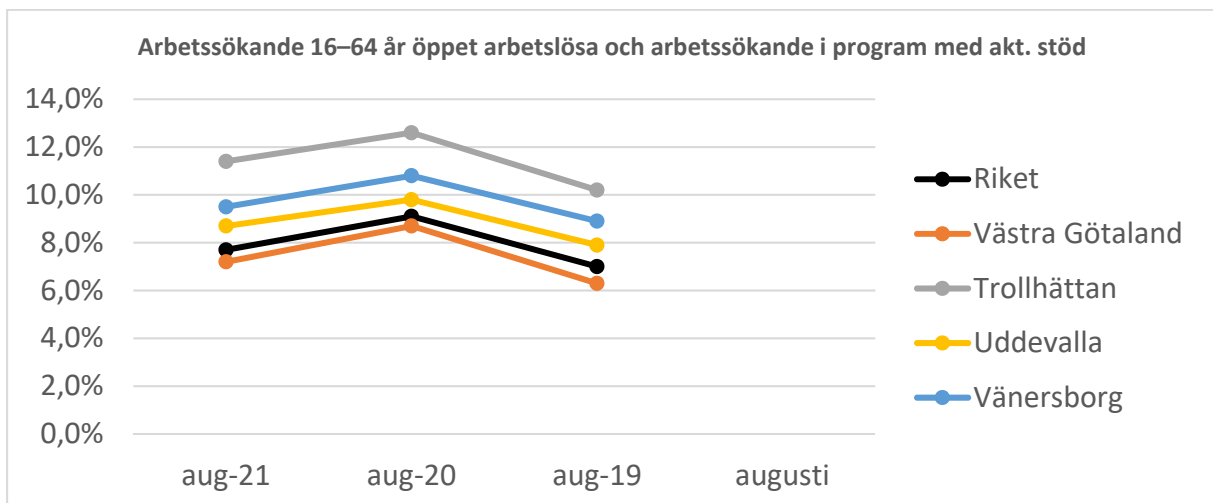
Spindeldiagram: Vänersborgs finansiella profil 2018-2020

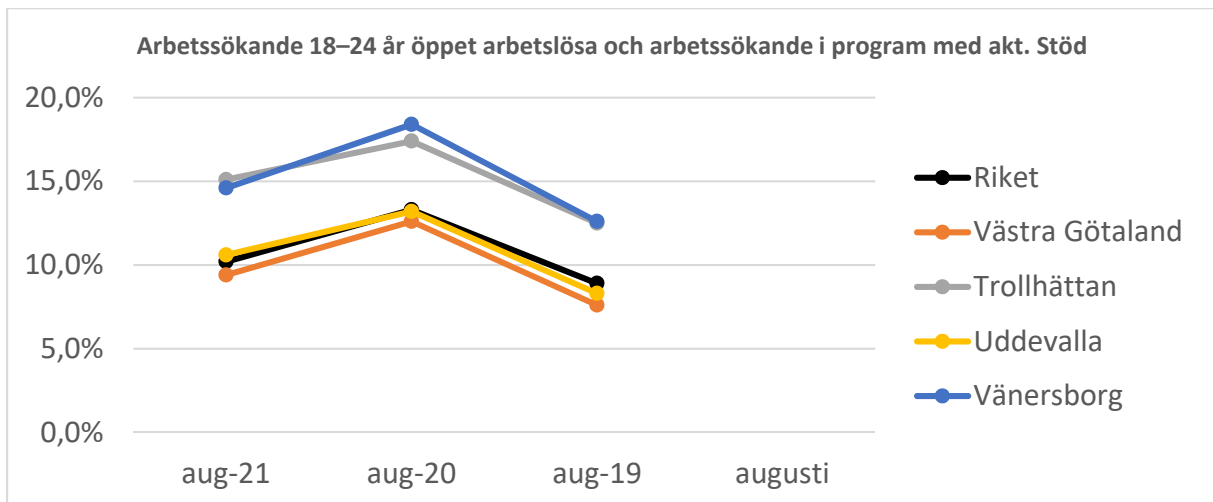
Vänersborgs kommun har i stort sett en genomsnittlig profil. Något bättre värden på resultat och budgetföljsamhet men sämre på kassalikviditet och skattesats. Det sistnämnda beror på att Vänersborgs kommun har en högre skatt än genomsnittet.

Vänersborg har ett tillfredställande finansiellt läge. Resultatnivå exklusive jämförelsestörande engångsposter bör dock de närmaste åren uppgå till minst 3 procent i förhållande till verksamhetens kostnader för att möta förväntade framtida utmaningar

Arbetsmarknad

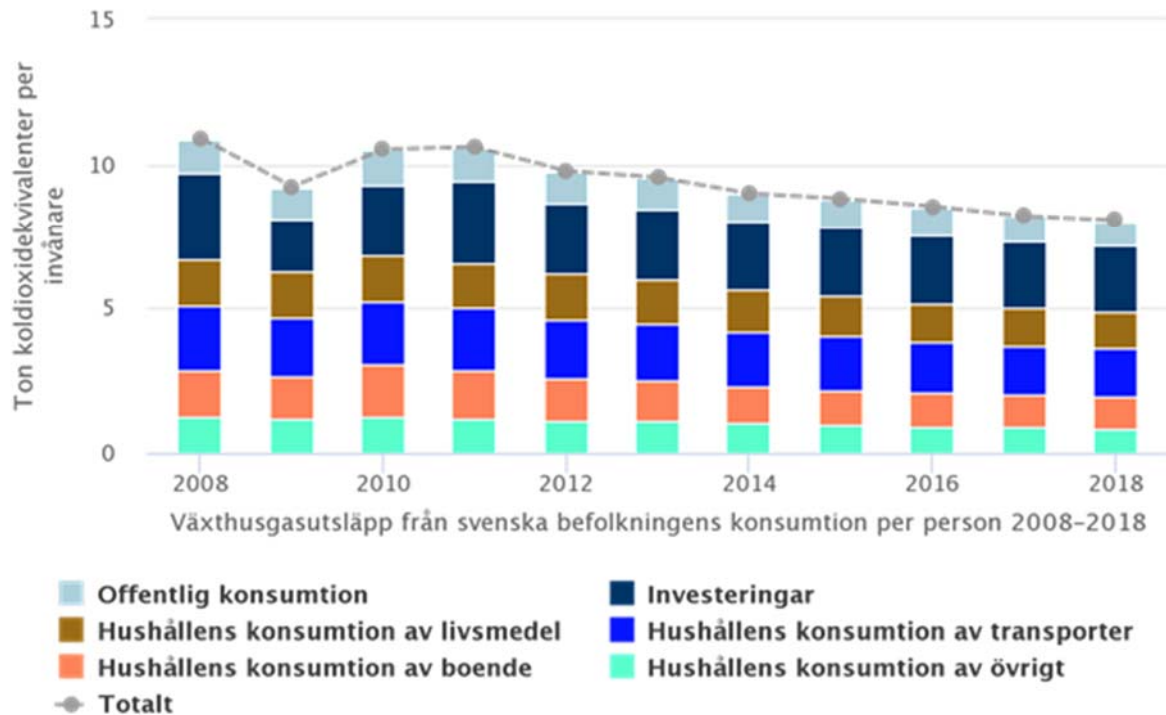
Arbetslösheten avser statistik från augusti månad år T. Källa: Arbetsförmedlingen

Arbetslösheten avser statistik från augusti månad år T. Källa: Arbetsförmedlingen

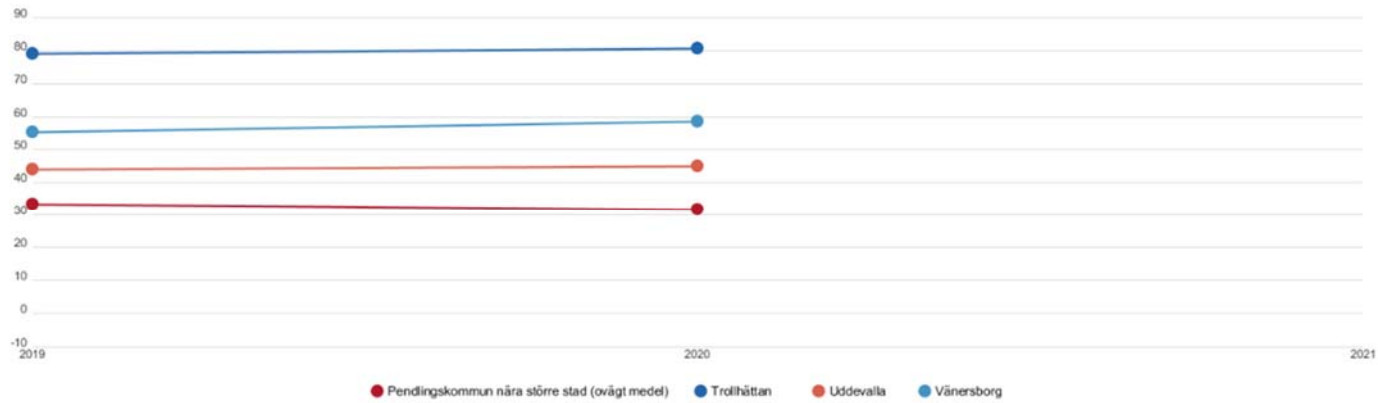
Klimat och miljö

Idag ligger den svenska befolkningens konsumtionsbaserade klimatpåverkan på ungefär åtta ton växthusgaser per person och år. För att kunna nå målen i Parisavtalet bör de globala utsläppen vara i genomsnitt högst ett ton per person och år 2050. ([978-91-620-6945-2.pdf](#))
[Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp per person och år \(naturvardsverket.se\)](#)

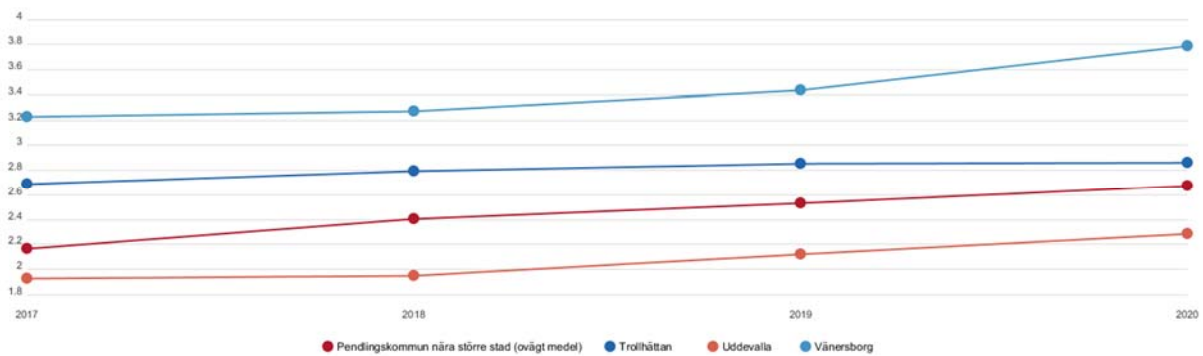

Samhällsbyggnadsprocessen

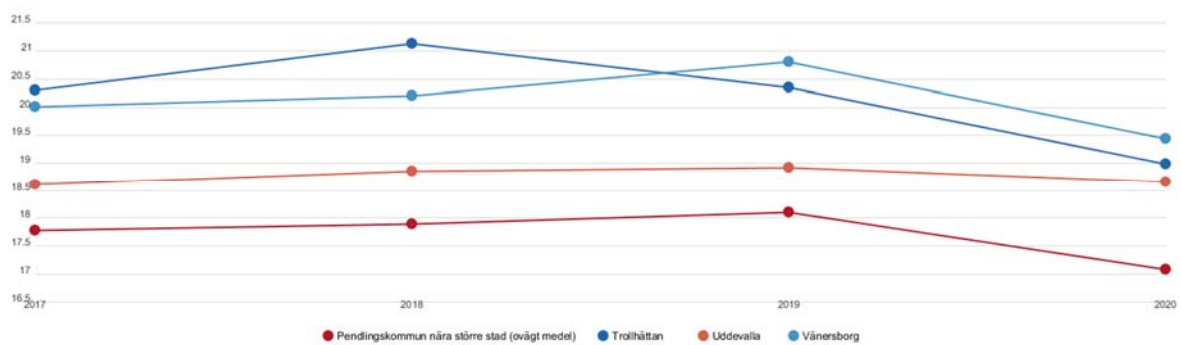
Miljöbilar i kommunorganisation, andel (%)

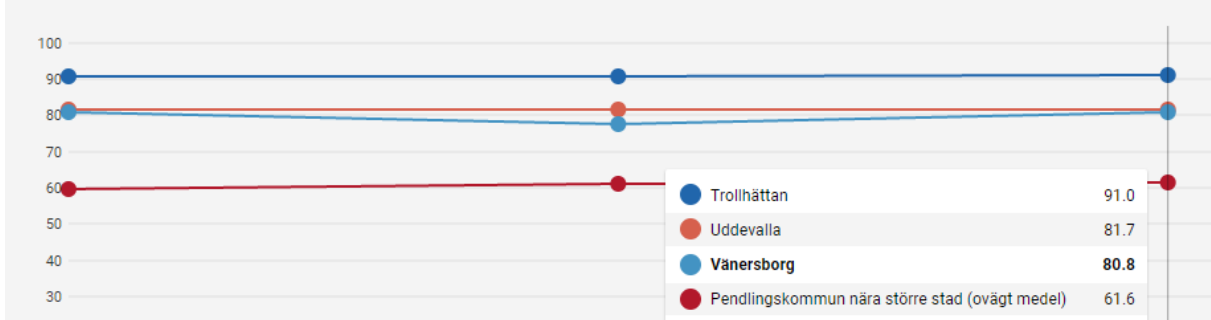
Cykelväg i kommunen, total, meter/invånare

Trångboddhet i flerbostadshus enligt norm 2, andel (%)

Befolkning i kollektivtrafiknära läge, andel (%)

Kultur & fritid

Aktiva låntagare i kommunala bibliotek, antal /1000 inv.

	2020	2019	2018
Vänersborg	128	161	171
Trollhättan	204	237	189
Uddevalla	216	247	244
Riket	239	258	

Barnbokslån i kommunala bibliotek, antal/1000 inv. 0–18 år

	2020	2019	2018
Vänersborg	7,5	9,4	9,8
Trollhättan	8,9	10,4	10,7
Uddevalla	9,9	12,8	12,7
Riket	11,5	12,4	

Studieförbundens deltagartimmar inom kultur, antal/inv.

	2020	2019	2018
Vänersborg	1,8	3,1	6,0
Trollhättan	2,1	4,2	5,3
Uddevalla	2,3	4,1	6,0
Riket	2,0	3,5	4,4

Deltagartillfällen i idrottsföreningar, antal/inv. 7–20 år

	2019	2018
Vänersborg	28	28
Trollhättan	29	29
Uddevalla	31	31
Riket	32	32

Elever i musik- eller kulturskola 6–19 år, andel (%)

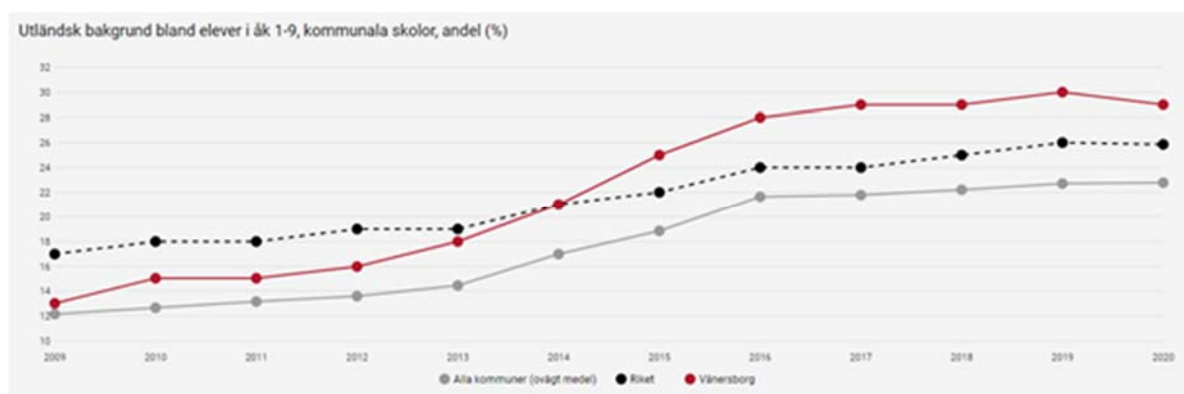
	2020	2019	2018
Vänersborg	22	21,4	23,2
Trollhättan		11	13
Uddevalla		13	9
Alla kommuner (ovägt medel)		12	12

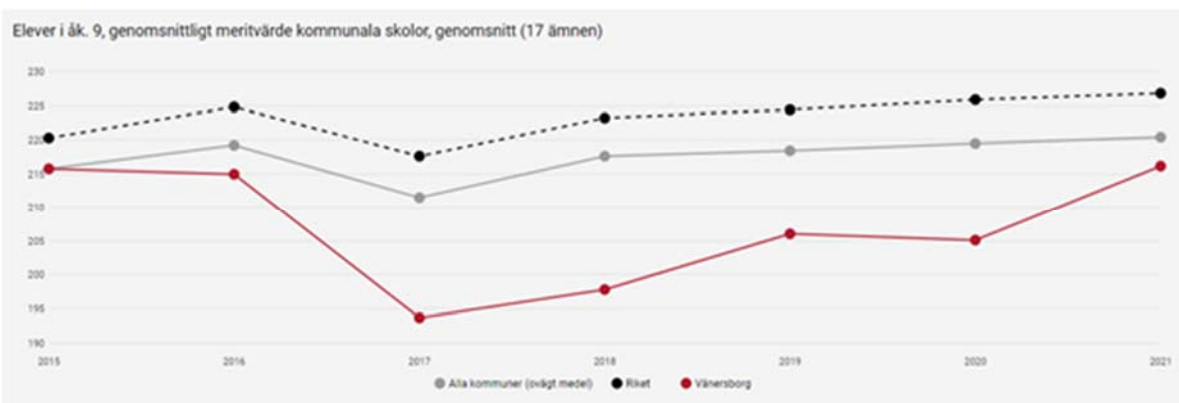
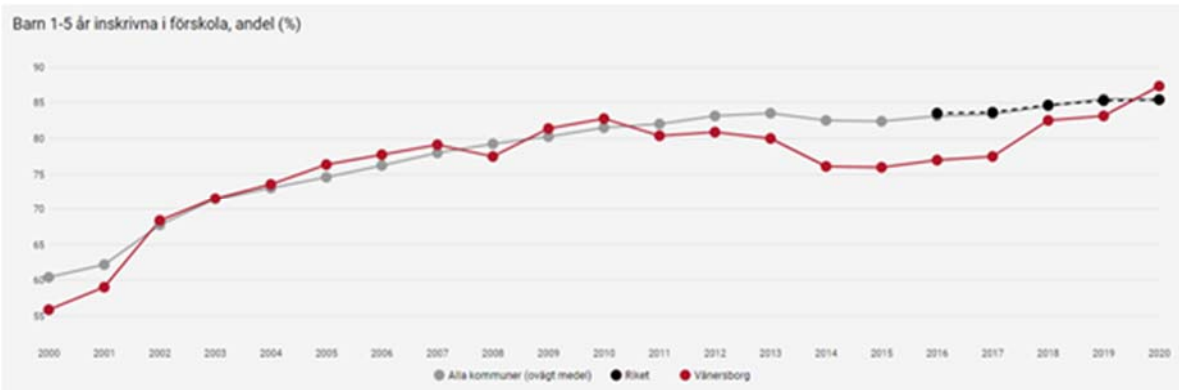
Utbildning

Jämföraren - Kolada 2021-10-08

https://www.kolada.se/verktyg/jamforaren/?_p=jamforelse&focus=16705&tab_id=115126

	2018	2019	2020	2021
Årskurs 9 (Slutbetyg)				
Elever i åk 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen, kommunala skolor, andel (%)	63.2	64.6	64.0	73.0
Elever i åk 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen avvikelse från modellberäknat värde kommunala skolor, procentenheter	-2.9	-3.4	-4.3	
Elever i åk. 9, genomsnittligt meritvärde kommunala skolor, genomsnitt (17 ämnen)	197.8	206.1	205.1	216.2
Elever i åk 9. genomsnittligt meritvärde avvikelse från modellberäknat värde kommunala skolor, meritvärdespoäng	-17.3	-10.3	-13.9	
Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram, kommunala skolor, andel (%)	73.8	74.3	77.2	82.9
Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram avvikelse från modellberäknat värde kommunala skolor, procentenheter	-1.9	-3.9	-1.1	
Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram (exkl. nyinvandrade och okänd bakgrund), kommunala skolor, andel (%)	81.4	79.8	.	85.3
Elever i åk 9 som är behöriga till naturvetenskaps- och teknikprogrammen, kommunala skolor, andel (%)	71.4	70.5	71.8	81.3

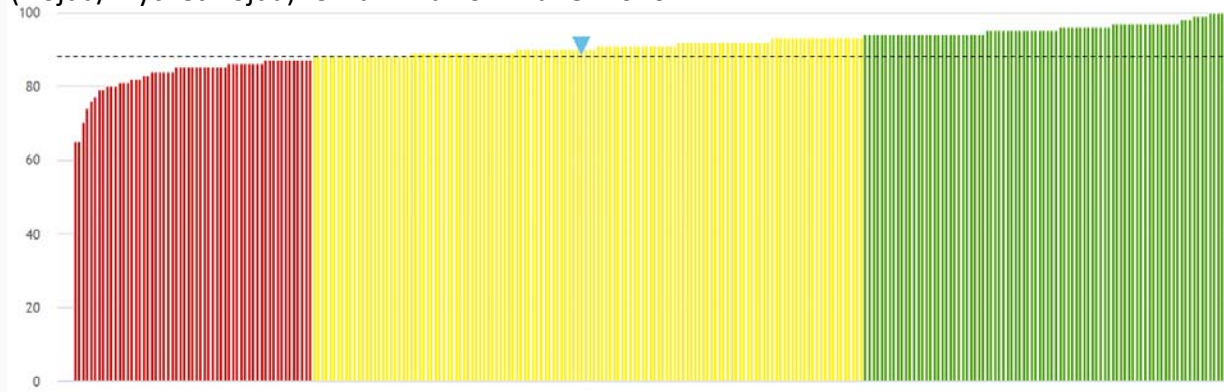

Social service

- Äldreomsorg Hemtjänst:

Indikator	2019	2020
Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg - helhetssyn, andel (%) (Nöjda/Mycket nöjda)	90	90
Personalkontinuitet, antal personal som en hemtjänsttagare möter under 14 dagar, medelvärde	17	15
Åtgärder mot fall, undernäring, trycksår och nedsatt munhälsa för personer med hemsjukvård i ordinärt boende, andel (%)	62	55

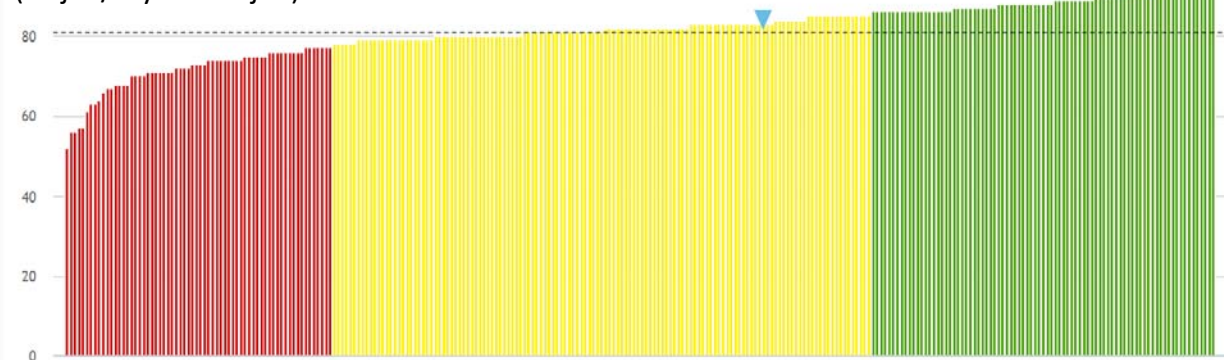
Jämförelse per kommun: Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg – helhetssyn, andel (%) (Nöjda/Mycket nöjda). Urval: Alla kommuner 2020

- Äldreomsorg Särskilt boende:

Indikator	2019	2020
Brukarbedömning särskilt boende äldreomsorg – helhetssyn, andel (%) (Nöjda/Mycket nöjda)	85	83
Åtgärder mot fall, undernäring, trycksår och nedsatt munhälsa för personer med hemsjukvård i ordinärt boende, andel (%)	58	55

Jämförelse per kommun: Brukarbedömning särskilt boende äldreomsorg - helhetssyn, andel (%) (Nöjda/Mycket nöjda). Urval: Alla kommuner 2020

- Individ- och familjeomsorgen

Urval: Alla kommuner 2020

Värde Vänersborg 88, Värde alla kommuner (ovägt medel) 86

Källförteckning

Globala drivkrafter

SKR

Tidigare omvärldsanalyser i Vänersborgs kommun

Befolkningsprognos

SCB som underlag för prognos

Programvaran Demos

Ekonomiska förutsättningar

SKR cirkulär 21:34 och 21:35

Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget 2021, augusti 2021 och september 2021

Kolada, nyckeltal jämföraren

Kommunforskning i väst (KFI), finansiell profil 2020

Arbetsmarknad

Kairos Future, Tankesamhället och kommunerna idéskrift 1 om t-samhället och kommunerna, januari 2012.

Kairos Future, Från arbetsmarknadsregioner till arbetsmarknadsnätverk idéskrift 2 om t-samhället och kommunerna. t-samhällets nya verktyg, februari 2012.

Kairos Future, Om T-index, T-kartor och nya framgångsfaktorer delrapport 3 från projektet tankesamhället och kommunerna.

Kairos Future, Deltagande gör skillnad Om kommuners strategiska val i T-samhället delrapport 4 från projektet kommunerna och t-samhället.

Kairos Future, På väg mot TI-samhället? idérapport 5 från projektet t-samhället och kommunerna.

Arbetsförmedlingen, Yrkesprognos 2022-2026

Arbetsförmedlingen, Hur har Covid-19 påverkat arbetsmarknaden för ungdomar?

Arbetsförmedlingen, Arbetssökande med ekonomiskt bistånd

Sweden Research, Kommunerna som trotsar Corona

Personal- och kompetensförsörjning

SKR:s rapport Möt välfärdens kompetensutmaning

RKA Rådet för främjandet av kommunala analyser

KOM KR Kompetens- och omställningsavtalet

Socialmedicinsk tidskrift, Om ledarskap och de anställdas hälsa

Klimat och miljö

En sammanfattning av IPCC:s rapport från 2021: [Summary for Policymakers — Global Warming of 1.5 °C \(ipcc.ch\)](#)

Vänersborgs kommuns miljöprogram: [Miljöprogram 2030 \(KS2015-205\) antagen.pdf \(vanersborg.se\)](#)

Grönskande stad och land: Ekosystemtjänster och dess värde enligt naturvårdsverket, hämtat 2021-09-29 - [Ekosystemen kan bidra med många funktioner och tjänster samtidigt \(naturvardsverket.se\)](#)

Trygg miljö för stora och små: Nya regler för avfallshantering och återvinning – från avfall till resurs- [Nya regler för avfallshantering och återvinning – från avfall till resurs \(naturvardsverket.se\)](#)

Vatten i Världsklass

Effekter av klimatförändringar i Västra Götalands län - [Framtidsklimat i Västra Götalands län Klimatologi nr 24 \(smhi.se\)](#)

Vänersborg ett riskområde för ras, skred, erosion och översvämningar - [Riskområden för ras, skred, erosion och översvämning \(msb.se\)](#)

Dagvattenhantering, Naturvårdsverket: [Hållbar dagvattenhantering \(naturvardsverket.se\)](#)

Klimatsmart i alla led: Cirkulär ekonomi, *Så klarar det svenska samhället klimatmålen* - En delrapport från IVA-projektet Vägval för klimatet [vagval-for-klimatet-samhallsgruppen-rapport-19-september-2019.pdf \(iva.se\)](#)

Nya affärsmodeller och delningsekonomi, Vägval för framtiden 4, Sveriges kommuner och landsting: [Vägval för framtiden 4 \(skr.se\)](#)

Strategi för ett fossilfritt Vänersborg 2030: [Fossilfri2030_Strategi.pdf \(vanersborg.se\)](#)

Territoriella utsläpp för Vänersborgs kommun: [Jämföraren - Kolada](#)

Folkhälsa

(Regeringskansliet, [Agenda 2030 | Mål 3 | Hälsa och välbefinnande - Regeringen.se](#))

(Folkhälsans utveckling – årsrapport 2021, FHM, [Folkhälsans utveckling – årsrapport 2021 — Folkhälsomyndigheten \(folkalsomyndigheten.se\)](#))

(FHM, [Nationella folkhälsomål och målområden — Folkhälsomyndigheten \(folkalsomyndigheten.se\)](#)) (SCB, [Medellivslängden minskade i de flesta grupper 2020 \(scb.se\)](#))

([Statistik psykisk hälsa — Folkhälsomyndigheten \(folkalsomyndigheten.se\)](#))

(Folkhälsans utveckling – årsrapport 2021, FHM, [Folkhälsans utveckling – årsrapport 2021 — Folkhälsomyndigheten \(folkalsomyndigheten.se\)](#))

[Befolkningens utbildning \(scb.se\)](#)

(Folkhälsans utveckling Årsrapport 2021, FHM, [Folkhälsans utveckling årsrapport 2021 \(folkalsomyndigheten.se\)](#))

(FHM, Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor, [Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor — Folkhälsomyndigheten \(folkalsomyndigheten.se\)](#))

Samhällsbyggnadsprocessen

Morgondagens boende- och flyttmönster del 2 Vad är en attraktiv plats? 2016

Varumärkesplattform Vänersborgs kommun Presentation av webbenkät

SCB Medborgarundersökning 2019

KOLADA Trångboddhet i flerbostadshus, enligt norm 2, andel (%)

Vägval för framtiden 4, Sveriges kommuner och regioner

Länsstyrelsens omvärldsanalys 2021:11, 2021.

KOLADA Hushållsavfall som samlats in för materialåtervinning, inkl. biologisk behandling, andel (%)

KOLADA Befolkning i kollektivtrafiknära läge, andel (%)

Trafikverket samråd [hushallsutskick-slussar-vanersborg.pdf \(trafikverket.se\)](#).

Öppna data regleras dels i PSI och Inspiredirektiv från EU, infört i svensk lagstiftning

Digitalt först – regeringsuppdrag. Fördjupning kring ämnet digitalisering återfinns i omvärldsanalys 2021–2023.

Vänersborgs kommuns Bostadsförsörjningsplan 2021–2025

Beslut Målbild Tåg 2035, konkretisering 2028.

Mycarta <http://mycarta.vanersborg.se/emap.html?map=Omv%C3%A4rldsanalys&north=6472597.433&east=170616.8485&res=6.99873828125001>

Motsättningar mellan prognosstyrd och målstyrd planering [2017_45-motsattningar-mellan-prognosstyrd-och-malstyrd-planering-1-0.pdf \(trivector.se\)](#)

Kultur och fritid

MUCF När var hur om ungas kultur 2011

MUCF Attityd och värderingsstudien del 1, Ung med attityd

MUCF Ungas rätt till en meningsfull fritid – tillgång, trygghet och hinder 2020

Vänersborgs föreningsregister 2021

Statistikdatabasen VG region Folkhälsoenkäten

Ungidag: [Ung idag | Besöker bibliotek](#), [Ung idag | Är ute i naturen](#)

Kolada.se: [Jämföraren - Kolada](#)

Forskning.se: [Unga vittnar om mer stillasittande under corona | forskning.se](#) 2020

Psykologi med mera: [Ökande individualism ökar även psykisk ohälsa? - Psykologi med mera - psykologi och relationer](#)

Utbildning

Bris (2020) Första året med pandemin. Om barns mående och utsatthet. Hämtat 2021-08-30 17:18:

<https://www.bris.se/om-bris/press-och-opinion/pressmeddelanden/bris-arsrapport-2020-slapps--saverkade-pandemin-barn-under-aret/>

Folkhälsomyndigheten (2021), Covid-19-pandemin och befolkningens psykiska hälsa – vad indikerar longitudinella studier? publ 11 feb 2021, hämtad 2021-06-22 på: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/c/covid-19-pandemin-och-befolkningens-psykiska-halsa--vad-indikerar-longitudinella-studier-/?pub=86665>

Folkhälsomyndigheten 2019 Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017/18 – grundrapport, Hämtat 2021-08-30 17:20 på: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/s/skolbarns-halsovanor-i-sverige-201718---grundrapport/>

Sammanfattning av hälsamtal läsåret 2020/2021

Kolada, hämtat 2021-06-23 11:25 https://www.kolada.se/verktyg/jamforaren/?_p=jamforelse&focus=16705&tab_id=115126

Nyttjandegrad barn 1-5 förskola per område, egen statistik

SCB (2017) hämtat 2021-08-16: <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2017/Samre-psykisk-halsa-bland-unga-i-Sverige-an-i-ovriga-Norden/>

Skolinspektionen (2020), Skolhuvudmäns utmaningar och möjligheter under Corona-pandemin, Dnr 2020:4850, hämtat på: <https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/publikationer/ovriga-publikationer/2020/skolhuvudmans-utmaningar-och-mojligheter-under-corona-pandemin/>

Skolverket (2019) Hälsa för lärande lärande för hälsa, hämtat 2021-10-07 09:22 <https://www.skolverket.se/publikationsserier/forskning-for-skolan/2019/halsa-for-larande---larande-for-halsa>

Skolverket (2021) Statistik över elever bakgrund, hämtat på: [Grundskolan - Elevstatistik \(skolverket.se\)](#) (2014/15), [Grundskolan - Elevstatistik \(skolverket.se\)](#) (2020/21)

Skolverket (2021) Genomsnittligt meritvärde Vänersborg jämfört med riket <https://siris.skolverket.se/siris/f?p=SIRIS:42:0::NO::&ford=k&diag=com&lan=14&kommun=1487&skola=0&jmf=r&jlan=14&jkommun=1487&jskola=33067448&jkgrupp=C8#ct>

Förskola för alla barn - för bättre språkutveckling i svenska, SOU 2020:67 Hämtat på:

<https://data.riksdagen.se/fil/AC552CFB-18D0-463C-A03F-111926333886>, 2021-09-13 13:51

Social service

Socialnämndens boendeplan 2020-2030 (fastställd av socialnämnden 2020-12-17)

Socialförvaltningens verksamhetsplan 2021

Vägval för framtiden 3 – utmaningar för det kommunala uppdraget mot år 2030, SKR

Välfärden i siffror, Sveriges kommuner och landsting, 2019

Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag SOU 2020:47

God och nära vård – En reform för ett hållbart hälso- och sjukvårdssystem (SOU 2020:19)

Stärkt rätt till personlig assistans – Ökad rättssäkerhet för barn, fler grundläggande behov och tryggare sjukvårdande insatser (SOU 2021:37)

En äldreomsorgslag (dir. 2020:142)

S 2020:08 Samsjuklighetsutredningen, direktiv 2020:68

Vilja välja vård och omsorg – En hållbar kompetensförsörjning inom vård och omsorg om äldre (SOU 2021:52)

Personal- och kompetensförsörjning – styrdokument inom personalområdet 2018

[Svensk Näringsliv.se/regioner/Uppsala](https://www.naringsliv.se/regioner/Uppsala)

Personal- och kompetensförsörjning – styrdokument inom personalområdet 2018-10-10

Socialnämndens delårsrapport april 2021

Socialnämndens boendeplan

Effekter av covid-19 på anmälningar gällande barn till socialtjänsten, Socialstyrelsen 2021-01-12 (promemoria Art.nr: 2021-1-7155)

Utveckling av ekonomiskt bistånd i spåren av covid-19 – faktablad 3, Socialstyrelsen 2021-02-25

Färre i ordinärt boende har fått insatser från socialtjänsten, Socialstyrelsen 2020-10-15 (Art.nr: 2020-10-6954)

Under rådande omständigheter - Konsekvenser av covid-19 för socialtjänstens individ- och familjeomsorg, Vård- och omsorgsanalys, Rapport 2021:1

En gemensam omvärldsanalys från myndigheterna i Rådet för styrning med kunskap 2019

Kolada: brukarbedömning särskilt boende, brukarbedömning hemtjänst, brukarundersökning funktionsnedsättning, brukarundersökning IFO

Kolada: Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel (%)

Kolada: Lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta eller studera (status efter 90 dagar), andel (%)

Socialstyrelsen om utvecklingen av ekonomiskt bistånd i spåren av covid-19 – faktablad 3)

Socialstyrelsen 2020-10-15

Folkhälsomyndigheten - Covid-19-pandemins tänkbara konsekvenser på folkhälsan

Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (CES) – Coronaepidemin och psykisk hälsa

Intervjuer med verksamhetschefer inom socialförvaltningen under sommaren-hösten 2021